

АЛЫВУН

№5 (159)
МАМЫР 2021 ЖЫЛ

**ЦВЕТЫ У ВЕЧНОГО ОГНЯ:
НЕ МЕРКНЕТ ПОДВИГ ВЕТЕРАНОВ**

6

**ПЭРК: ИСТОРИЯ, ВИДЫ,
ПЕРСПЕКТИВЫ**

30

**АЙДЫНДЫ
ШАРПАҒАН АЙДӘУЛЕТ**

36

ҰЛЫ ДАЛА ӘСКЕРІ – ТӘУЕЛСІЗДІК ТІРЕГІ!

Республикалық әскери-сараптамалық журнал

АІВҮН

2021

МАЗМҰНЫ:

МАРАПАТ

МЕМЛЕКЕТ БАСШЫСЫ ӘСКЕРИЛЕР МЕН ҚҰҚЫҚ ҚОРҒАУ ОРГАНДАРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРІНЕ ОРДЕНДЕР МЕН МЕДАЛЬДАР ТАПСЫРДЫ.....4

ПАМЯТЬ

ЦВЕТЫ У ВЕЧНОГО ОГНЯ: НЕ МЕРКНЕТ ПОДВИГ ВЕТЕРАНОВ.....6

ТӘУЕЛСІЗДІККЕ – 30 ЖЫЛ

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ТӨЛ АРМИЯСЫ ОНЫҢ ҚҰРЫЛУ ЖӘНЕ ДАМУ ЖОЛДАРЫ.....12

КО ДНЮ МЕДИЦИНСКОГО РАБОТНИКА

НА ПЕРЕДОВОЙ С НЕВИДИМЫМ ВРАГОМ.....18

СҰХБАТ

ҚАЗАҚСТАН АРМИЯСЫНДАҒЫ МОБИЛЬДІ ЖӘНЕ ЖАУЫНГЕРЛІК ӘЗІРЛІК22

ОБЗОР

ПЭРК: ИСТОРИЯ, ВИДЫ, ПЕРСПЕКТИВЫ30

АБЫРОЙЛЫ МІНДЕТ

АЙДЫНДЫ ШАРЛАҒАН АЙДӘУЛЕТ.....36

АІВУН

Республикалық әскери-сараптамалық журнал

БАС РЕДАКТОР
Алия Майсеитова

БАС РЕДАКТОРДЫҢ
ОРЫНБАСАРЫ
Тимур Аубакиров

РУКОВОДИТЕЛЬ
ПРОЕКТА SARBAZ.KZ
Тимур Кубеков

БӨЛІМ МЕҢГЕРУШІСІ
Ерлібай Қадырбай

ДИЗАЙНЕР
Адил Шеримбетов

ТІЛШІЛЕР
Рима Әбеуова
Алия Майсеитова
Меруерт Сафаева
Нариман Дюсенов
Бақытгүл АБАЙҚЫЗЫ

ФОТОТІЛШІ
Ағыбай Аяпбергенов

E-MAIL: info@sarbaz.kz

МЕНШІК ИЕСІ:

«Әскери ГАЗ Медиа» ЖШС
Қазақстан Республикасы,
010000, Нұр-Сұлтан қаласы,
Есіл ауданы, Комсомол тұрғын алабы,
Домалақ ана көшесі, 11 үй.
Тел. 8 (7172) 25-21-63

Қазақстан Республикасы
Қорғаныс министрлігінің
тапсырысы бойынша
шығарылады

Автордың пікірі редакцияның көзқарасын білдірмейді.
Қолжазбалар мен фотосуреттер рецензияланбайды
және авторларға қайтарылмайды.

Журнал Қазақстан Республикасы Инвестициялар және
даму министрлігінде тіркеліп, 2015 жылғы 30 сәуірде
№5341-Ж куәлігі берілген
Шығуы ай сайын. Бағасы еркін.
Таралымы 1015 дана. Тапсырыс №5

Ақордада жоғары әскери және арнаулы атақтар, сыныптық шендер, сондай-ақ, әскерилер мен құқық қорғау органдарының қызметкерлеріне салтанатты түрде ордендер мен медальдар тапсыру рәсімі өтті. Қасым-Жомарт Тоқаев жиынға қатысушыларды Отан қорғаушы күнімен және Жеңіс мейрамымен құттықтап, халқымыздың ерлік дәстүрін танытатын қос мереке биыл Тәуелсіздігіміздің 30 жылдығы аясында өтіп жатқанын айтты.

МЕМЛЕКЕТ БАСШЫСЫ ӘСКЕРИЛЕР МЕН ҚҰҚЫҚ ҚОРҒАУ ОРГАНДАРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРІНЕ ОРДЕНДЕР МЕН МЕДАЛЬДАР ТАПСЫРДЫ

– Егемендіктің қадір-қасиеті – жердің тұтастығы мен елдің тыныштығында. Осы асыл құндылықтарды Қарулы Күштеріміз қас қақпай күзетіп тұр. Тәуелсіздік жылдарында Тұңғыш Президентіміз, Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың арқасында мемлекетіміздің мықты қорғаныс жүйесін қалыптастырдық. Әскеріміздің бес қаруын сайладық. Сарбаздарымыздың жауынгерлік рухын көтеріп, кәсіби машығын шыңдадық. Бүгінде армиямыз – елдігіміздің берік

қалқаны, Тәуелсіздігіміздің мызғымас тұғыры, – деді Президент.

Президент өз сөзінде армия мен Күштік құрылымдар еліміздің егемендігі мен ұлттық қауіпсіздіктің басты кепілі саналатынын айтты. Жаһандық өзгерістер мен геостратегиялық тұрақсыздық жағдайында әлемде әскери қызметшілердің рөлі бірнеше есе арта түседі. Бүгінде Қазақстанды өзге жұрттар өңірлік және халықаралық тұрақтылықтың ұйытқысы ретінде

мойындайды. Әскери қызметшілер БҰҰ-ның бітімгершілік миссиясы аясында өздеріне жүктелген міндетті табысты атқаруда. Ал ұлттық қауіпсіздік органдарының қызметкерлері «Жусан» арнайы операциясын мінсіз орындады. Полиция мен прокуратураның қызметі кезең-кезеңімен жетілдіріліп келеді.

– Менің тапсырмам бойынша құқық қорғау жүйесін реформалау жұмыстары басталды. Оның тиімді жүзеге асырылуы халықтың билік институтына деген

сенімін едәуір арттырып, қоғамдағы құқықтық тәртіп пен әлеуметтік әділдікті нығайтуға септігін тигізеді. Еліміздің қорғаныс қабілетін күшейту үшін мемлекет әскери дайындық пен Қарулы Күштерді жабдықтауға баса мән береді. Әскери қызметшілердің, құқық қорғау органдары қызметкерлерінің жалақысы өсіп, әлеуметтік тұрғыдан қорғалуы біртіндеп жақсарып келеді. Әскери қызметшілерге жан-жақты қолдау көрсету мемлекеттің айрықша назарында болады, – деді Мемлекет басшысы.

Қасым-Жомарт Тоқаев елімізде өз өмірін Отан қорғауға арнаған кәсіби мамандар аз емес екенін ерекше атап өтіп, бүгінгі марапат пен алғысты барша әскери қызметшілерге, Күштік құрылым қызметкерлеріне көрсетілген шынайы құрмет деп бағалады.

– Сіздердің отаншылдық рухтарыңыз, ең алдымен, жас ұрпақ үшін жақсы үлгі-өнеге. Олар сіздерге қарап бой түзейді. Сіздер ерен еңбек пен нағыз ерлікті паш етіп келесіздер. Жоғары мемлекеттік марапаттар Отан алдындағы қызметтеріңізге жаңа жігер береді деп сенемін, – деді Президент.

Мемлекет басшысы барлық әскери

қызметшілер мен құқық қорғау органдары қызметкерлеріне Отан алдындағы адал қызметі үшін алғыс айтты.

Салтанатты рәсім барысында Марат Құсайыновқа, Руслан Шпекбаевқа генерал-лейтенант әскери атағы; Айдар Аймұрзинге, Рүстем Ақбалинге, Нұрлан Алдияровқа, Алмаз Ахмадиевке, Серік Борамбаевқа, Мереке Күшікбаевқа, Қуанышбек Үштаевқа генерал-майор әскери атағы; Айбар Дуанбаевқа, Шыңғыс Қоңқашевқа, Руслан Сейсембаевқа ұлттық қауіпсіздік генерал-майоры арнаулы атағы; Мұрат Баймұқашевқа, Оңал Бекиевке, Ақынқали Дәрменовке, Арыстанғани Заппаровқа, Нұрлан Мәсімовке, Марат Төлебаевқа полиция генерал-майоры арнаулы атағы; Жанат Ешмағамбетовке әділет генерал-майоры арнаулы атағы; Қайрат Әбдіхановқа, Жарқынбек Бақашбаевқа, Мақсат Қожабаевқа, Серік Шалабаевқа 3-сыныпты мемлекеттік әділет кеңесшісі сыныптық шені; Нұрлан Шабдарға 3-санатты жоғары біліктілік сыныбы берілді.

Бұдан бөлек I дәрежелі «Айбын» ордені Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері Бас штабы Инженерлік әскерлер

департаментінің бастығы Нұрлан Қонысовқа табысталды.

«Жауынгерлік ерлігі үшін» медалі Қорғаныс министрлігінің 18404 әскери бөлімі десанттық-шабуылдаушы батальонының командирі Жасұлан Байбарақовқа, Қорғаныс министрлігі 15632 әскери бөлімінің командирі Жанат Бектұрғановқа, Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері Бас штабының департамент бастығы Елнұр Бисембаевқа, Қорғаныс министрлігі 14776 әскери бөлімінің аға офицері Максим Добросельскийге, Қорғаныс министрлігінің 21450 әскери бөлімі мотоатқыштар батальоны ротасының технигі – аға механигі-жүргізушісі Нұржан Жарияқұлға, Қорғаныс министрлігінің 21814 әскери бөлімі зымыран-артиллериялық кемесінің (3-дәрежелі) командирі Бауырғали Имашевқа, Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері Әуе қорғаныс күштері қолбасшысының басқармасы жауынгерлік даярлық басқармасының аға инспекторы-ұшқышы – бағыт аға офицері Ерлан Қозғұловқа, Ұлттық қауіпсіздік комитетінің басқарма бастығы Шынаркүл Сейдахметоваға берілді.

ЦВЕТЫ У ВЕЧНОГО ОГНЯ: НЕ МЕРКНЕТ ПОДВИГ ВETERАНОВ

Казахстан отметил 76-ю годовщину Победы в Великой Отечественной войне. Несмотря на запрет массовых мероприятий в связи с эпидемиологической ситуацией, по всей стране поздравили ветеранов, посещая их дома. В честь праздника в регионах были проведены небольшие культурные мероприятия

Накануне Дня Победы в Нур-Султане Министр обороны генерал-лейтенант Нурлан Ермекбаев принял участие в открытии памятника ветерану Великой Отечественной войны, дважды Герою Советского Союза генерал-майору авиации Талгату Бегельдинову.

В торжественном мероприятии приняли участие дочери Талгата Бегельдинова Галина и Райхан, аким столицы Алтай Кульгинов, депутат Мажилиса Парламента Бакытбек Смагул, ветераны Вооруженных Сил, представители общественности, детско-юношеского

движения «Жас сарбаз» и военнослужащие.

– Вся жизнь Талгата Якубековича Бегельдинова – пример высокой доблести и отваги, профессионализма и преданности Родине. За годы войны он совершил 305 вылетов на штурмовике

Ил-2. Это 500 часов полета. Он успешно выполнял самые ответственные задания. За героические подвиги награжден орденами Ленина, Красного Знамени, Александра Невского, Красной Звезды, Славы III степени, Отечественной войны I и II степеней, был дважды удостоен звания Героя Советского Союза, – отметил Министр обороны.

Открытие в столице памятника прославленному летчику свидетельствует о неразрывной связи поколений, бережно хранящих память о тех, кто отважно сражался на фронтах, ковал победу в тылу.

Подвиги Талгата Бегельдинова, прошедшего через пекло войны, рисквавшего жизнью ради победы, навечно вписаны в историю Казахстана и Великой Отечественной войны.

В послевоенные годы он работал в военной и гражданской авиации, занимался общественной деятельностью. В годы становления независимости Казахстана Талгат Бегельдинов вел активную работу по созданию и развитию Вооруженных Сил, военно-патриотическому воспитанию молодежи.

Сегодня его имя с гордостью носят Военный институт Сил воздушной обороны и Карагандинская республиканская школа «Жас улан». На территории этих учебных заведений установлены памятники легендарному герою, а курсанты и уланы изучают его биографию и боевой путь.

Помнить уроки той войны...

... День 76-й годовщины Победы на-

чался с памятных мероприятий у мемориалов, посвященных героям Великой Отечественной войны. По традиции, первыми цветы к монументам возложили военнослужащие Вооруженных Сил.

Памятные церемонии возглавили начальники структурных подразделений Министерства обороны, главнокомандующие видами Вооруженных Сил, командующие войсками, командиры воинских частей и учреждений, начальники военных учебных заведений.

- Помнить уроки той страшной войны, свято чтить и оберегать память о героическом поколении казахстанцев – наш святой долг. Сегодня в Нур-Султане проживают 24 ветерана Великой Отечественной войны. Воен-

нослужащие независимого Казахстана склоняют голову перед бессмертным подвигом наших отцов и дедов. Вечная память всем, кого сегодня нет с нами. Ветеранам и труженикам тыла желаю долгих лет жизни, крепкого здоровья, бодрости духа! А всем казахстанцам – благополучия и мирного неба над головой! - сказал заместитель начальника Генерального штаба Вооруженных Сил генерал-майор Серик Бурамбаев.

Торжественные мероприятия прошли во всех гарнизонах. В Алматы, где на сегодняшний день проживают 125 ветеранов Великой Отечественной войны, памятное мероприятие прошло у Вечного огня в парке 28 гвардейцев-панфиловцев. В нем принял участие командующий Десантно-штурмовыми войсками генерал-майор Каныш Абубакиров.

В Карагандинском гарнизоне возложение венков состоялось у мемориального ансамбля «Вечный огонь». Церемонию возглавил командующий войсками регионального командования «Астана» генерал-майор Мереке Кучекбаев.

- День Победы – самый великий праздник не только для меня, а для каждого гражданина нашей страны. В Карагандинской области проживают 49, а в городе Караганде – 34 ветерана Великой Отечественной войны. Каждого из них мы знаем, почитаем, гордимся. Каждому стараемся уделить максимум внимания и заботы. Сегодня мы отдаем дань памяти подвигам наших ветеранов, и я горд, что принимаю в

этом участие, - отметил генерал-майор Мереке Кучекбаев.

Обрел последний приют на родине

В День Победы в Петропавловске Северо-Казахстанской области с соблюдением всех воинских ритуалов прошла церемония захоронения останков гвардии младшего сержанта Ивана Чередника, погибшего в годы Великой Отечественной войны в Молдове.

Нашли погибшего красноармейца в Молдове, вблизи села Войнеску, района Хынчешть в захоронении советских солдат.

Иван Романович Чередник 1909 года рождения, уроженец села Троицкое Пресновского района Северо-Казахстанской области ушел на фронт в самом расцвете сил – в 32 года. Дома остались жена и трое детей, старшему из которых едва исполнилось десять лет.

Служил Иван Чередник командиром пулеметного расчета 1-го стрелкового батальона 209-го гвардейского Абганеровского полка 73-й гвардейской стрелковой Сталинградской дивизии.

Он погиб в ожесточенном бою за хутор Кокочены 27 августа 1944 года.

- Молдавские сельчане обнаружили в поле могилу и вызвали отряд поисковиков «Август». При раскопках выяснилось, что это боевое захоронение. В могиле обнаружено несколько тел бойцов Красной армии. Деда опознали по номерной медали «За отвагу». При нем также были гвардейский значок и знак «Отличник-пулеметчик». При запросе в архив выяснилось, что за последний бой гвардии младший сержант Иван Чередник награжден орденом Отечественной войны II степени посмертно, - рассказал внук героя Александр Николаевич Чередник.

В наградном листе указано, что 27 августа 1944 года при разгроме окруженной немецкой группировки у села Кокочены Кишиневской области младший сержант Чередник проявил необычайный героизм. Четыре раза он отражал ожесточенные контратаки врага. В этом бою он пал смертью храбрых, не отойдя ни на шаг от занимаемого им рубежа.

Останки воина при содействии По-

сольства Республики Казахстан в Республике Молдова были доставлены из Молдовы в город Нур-Султан, откуда в сопровождении почетного караула на-

правлены на родину героя.

В церемонии захоронения приняли участие внуки героя Александр и Владимир Чередники, представители

местных исполнительных органов, департамента по делам обороны, городского совета ветеранов, Национальной гвардии.

Тарихтан мәлім, 1990 жылы 25 қазанда Қазақ КСР Жоғарғы Кеңесі мемлекеттің егемендігі туралы Декларацияны халыққа жариялады. Осы жылы бұрынғы КСРО республикаларының басшылары бас қосты. Кездесуде Кеңес Армиясының әскери қуаты мен жауынгерлік әлеуетін сақтап қалу үшін Тәуелсіз Республикалар Одағының Біріккен Қарулы Күштерін құру туралы шешім қабылданды. Алайда 1991 жылғы Беловеждегі Ресей, Украина, Беларусь басшылары кездесуінің нәтижесі біртұтас Қарулы Күштердің бөлінуіне әкеп соқты. Осылайша әр мемлекет өз әскерін құруға бағыт ұстанды.

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ТӨЛ АРМИЯСЫ

ОНЫҢ ҚҰРЫЛУ ЖӘНЕ ДАМУ ЖОЛДАРЫ

Президент пәрмені

Егемендікті енді алып, бұғанасы әлі бекімеген Қазақстанның алдында өз Қарулы Күшін құру міндеті тұрды. Осы орайда әскери қауіпсіздікті қамтамасыз ету саласындағы алғашқы қадамдардың

бірі ҚР Президентінің 1991 жылғы 25 қазанда шыққан «Қазақ КСР-і Мемлекеттік қорғаныс комитетін құру туралы» Жарлығы болды.

Аталған Жарлықты жүзеге асыру үшін Министрлер кабинеті Мемлекеттік

қорғаныс комитеті республиканың әскери инфрақұрылымының мемлекеттік басқармасының органы ретінде танылып, оның қарамағына әскери комиссариат пен Азаматтық қорғаныс штабы өз құзырындағы

бөлімшелер мен мекемелерімен қоса берілетіні жөнінде қаулы қабылдады. Осыған орай екі ай мерзім ішінде Мемлекеттік қорғаныс комитеті жөнінде жоба әзірлеу ұсынылды. Оның міндеті республика аумағында орналасқан КСРО Қорғаныс министрлігінің құрамалары мен бөлімдерімен өзара іс-қимылды ұйымдастыру, жұмылдыру және азаматтық қорғаныс мәселелерін шешу болып белгіленді. Мамандар екі ай ішінде өте көп жауапты құжаттарды жүзеге асырды. Сөйтіп, желтоқсан айының ортасына қарай негізгі лауазымдық тұлғаларды тағайындау жұмыстары жүргізілді.

Мемлекеттік қорғаныс комитетінің төрағасы болып Сағадат Қожахметұлы Нұрмағамбетов тағайындалды.

1992 жылғы 7 мамырда сол кездегі Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев «Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерін құру туралы» №745 Жарлығы жарияланды. Онда Қазақстан Республикасының территориясына орналасқан әскери бірлестіктердің, құрамалардың, бөлімдердің, мекемелердің, ұйымдардың, полигондардың, арсеналдардың, сақтау базаларының, қоймалардың, жылжитын және жылжымайтын әскери бұйымдардың ендігі жерде Қазақстан Республикасының заңды мүлкі болып табылатындығы және Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің құрамына енгізілетіндігі тайға таңба басқандай етіп көрсетілді.

Жаңадан құрылған Қорғаныс министрлігіне үш ай мерзім ішінде аталған әскери құрылымдарды қабылдай отырып, әскерлерді басқару жүйесін қамтамасыз ету және олардың жауынгерлік әзірліктерін тиісті жағдайда ұстау тапсырылды. Әскерлер мен әскери құрылымдардың басшылығына Қазақстан Республикасы Үкіметінің келісімінсіз әскери бөлімдер мен мекемелердің тұрақты мекенжайларын ауыстыруға, сондай-ақ техникаларды, қару-жарақтарды, материалдық-техникалық мүліктерді Қазақстан Республикасының территориясынан шығаруға тыйым салынды. Құжатта бұлармен қатар ең бастысы, Қазақстан Республикасы Министрлер кабинетіне әскери құрылымдардың барлық үлестік және қамтамасыз ету сұрақтарын шешу жүктелді. Сөйтіп,

егемен еліміздің дүниеге келген өз әскерінің алғашқы қадамы басталды.

Тұңғыш Қорғаныс министрі

Ілгеріде сөз еткеніміздей, 1991 жылы Қазақстан Президентінің Жарлығымен Сағадат Нұрмағамбетов Қорғаныс комитетінің төрағасы болып тағайындалды. Кейіннен (1992 жылы) осы құрылым министрлік болып, оның тұтқасы сардар Сағадат Нұрмағамбетовке тағы сеніп тапсырылды. Ұлы Отан соғысын бастан өткерген Кеңес Одағының Батыры әрі жоғары басшылық құрамында болған қолбасшы бекерден-бекер таңдалмаған еді. Осы жайында Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев бұл шешімді қабылдау оңайға

соқпағанын айтады. «Тәуелсіздік алған кезде елдің әскерін басқаратын бір генерал іздеп, жалғыз Нұрмағамбетовты таптым» деп сол кезді еске алыпты.

Жаңадан құрылған Қорғаныс министрлігіне 3 ай мерзім ішінде әскери құрылымдарды қабылдай отырып, олардың басқару жүйесін қамтамасыз ету мен жауынгерлік әзірліктерін тиісті жағдайда ұстау тапсырылды. Бірақ, «балапан басына, тұрымтай тұсына» кеткен сол бір өтпелі кезеңде жауынгерлік дайындықты назардан бір сәт те шығармай, ұйымдастыру, басқару жөніндегі іс-шараларды жүзеге асыру, әсіресе жауынгерлік техникалар мен қару-жарақтарға иелік ету офицерлер мен генералдардан орасан зор еңбекті

талап етті.

Көзі тірісінде Қарулы Күштердің сол бір жылдарын еске ала қабілеті жоғары әскербасы: «Министрліктің құрылуына байланысты полковниктер С.Таулаңов, С.Ахметов, Қ.Байжігітов, Б.Кенжебаев, Л.Нагай, М.Раджибаев, М.Орынбаев, подполковник А.Киреевтер лауазымдарға тағайындалды. Құрамаларға басшылық жасау генерал-майор Г.Тимошенко және полковниктер А.Безюкевич пен Б.Ертаевқа жүктелді.

Келесі топта негізгі жауапты лауазымдарға полковник Ә.Қасымов, полковник А.Исенғұлов, генерал-майор Ю.Курматов, полковник С.Темірбеков, полковник М.Бареев, полковник В.Сапсай, полковник А.Құсмолдин, полковник Ж.Рыспаев, генерал-майор А.Әбдірахманов, полковник Б.Берекетов, генерал-майор М.Алтынбаев, полковник А.Васимов, генерал-майор Ф.Щербаков, полковник В.Акулов және басқалар тағайындалды. Осылардың барлығы да Республика Президентінің үкілі үмітін ақтады. Ел іргесін аман сақтау жолында қажыр-қайратын аямай қызмет ете білді. Өз кезегінде Нұрсұлтан Әбішұлы сала қызметінің әрбір күнін, әрбір қадамын жіті назарда ұстады. Қарулы Күштеріміздің Жоғарғы Бас қолбасшысы ретінде Отан қорғаушылармен жиі кездесіп, оларға өте жоғары қолдау көрсетіп тұрды. Әскери қызметшілер мен олардың отбасы мүшелерін әлеуметтік қолдау мәселелері де өз шешімін таба бастады. Соның арқасында біз жауынгерлік дайындықты аз уақыттың ішінде тиісті жолға қоя білдік», - дейді.

Міне, осындай қым-қуыт кезеңде еліміздің қорғаныс саласын аяғынан тұрғызып, үлкен әскери мектеп қалыптастырған тұлғаның еңбегі де ескерусіз қалмады. 1994 жылдың 23 мамырында Қазақстан Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың Жарлығымен Сағадат Нұрмағамбетовке Халық қаһарманы атағы мен №1 «Алтын жұлдыз» табыс етілді. 1995 жылы Армия генералы атағымен отставкаға шығып, Қазақстан Президентінің кеңесшісі болды.

Халқымыздың болмысы бекзат, шынайы зиялысы бола білген азамат 2013 жылы қыркүйекте дүниеден озды.

Кешегі Қазақ КСР Мемлекеттік

қорғаныс комитетінің дара төрағасы, Қазақстан Республикасының тұңғыш Қорғаныс министрі, Кеңес Одағының Батыры, Қазақстанның №1 Халық қаһарманы, Армия генералы Сағадат Қожахметұлы Нұрмағамбетовтың артында ешкім қайталай алмайтын өшпес із қалды.

Қалыптасу жолында

Қазақстан елі мен халқының әскери қауіпсіздігін қамтамасыз ету жолындағы алғашқы қадам Мемлекеттік қорғаныс комитетін құру болып табылды.

Мемлекеттік қорғаныс комитеті – Қазақстан тарихындағы алғашқы орталық басқару органы және республикалық әскери комиссариат пен республиканың Азаматтық қорғаныс штабының базасында құрылды. Комитет өз қызметінің алғашқы қадамында ақ Қазақстанда орналасқан барлық әскери құралымдардың командирлерімен тығыз байланыс орнатуға, олардан әскерлердегі істің жағдайы туралы айқындалған ақпараттар алуға қол жеткізді. Қазақстан Республикасы Президентінің аппаратында және Министрлер Кабинетінде әскерлерді басқару жүйесін тиімді ұйымдастыру үшін Қорғаныс бөлімі құрылды.

Бәрінен бұрын елдің жеке Қарулы Күштерін құру және оларды Республика ұлттық қауіпсіздік жүйесіне ықпалдастыру, атқарушы билік органдарымен және қуатты ведомстволармен қарым-қатынасын қамтамасыз ету, әскерлерді басқару мен жауынгерлік әзірлікті жөнге келтіру, қаржылық, тылдық және материалдық қамтамасыз етуді ұйымдастыру қажет болды.

Қазақ КСР Жоғарғы Кеңесінде тұрақты негізде Ұлттық қауіпсіздік және қорғаныс жөніндегі комитет құрылды. Комитетте қысқа мерзімде Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерін құруға қажетті құжаттар пакеті әзірленді.

Қарулы

Күштерді

қалыптастырудың өтпелі кезеңінде әскери-саяси басшылық ұйымдастыру, экономикалық, техникалық, әлеуметтік және құқықтық мәселелерді армияның жұмыс жасауы үшін шұғыл түрде шешіп жатты. Тапсырманың мәні мемлекеттік құрылысты және елдің егемендігі мен аймақтық тұтастығын қорғауды қамтамасыз етуге дайындық жұмыстарының мерзімін барынша қысқарту болды. Жұмыс күні-түні қайнап жатты. Барлық назар әскери мекеменің толыққанды жұмыс істеуіне, заңнамалық актілер пакетін жасап, оны қабылдауға, жастарды өз армиямыздың қатарына шақыруға, күнделікті жауынгерлік оқу-жаттығуларды ұйымдастыруға, әскерлер мен штабтардың әскери-жауынгерлік қызметінің тәртібін белгілеуге аударылды.

Ант, жарғы, әскери доктрина, идеология, қамтамасыз ету жүйесі, елдің алғашқы әскери басшылығы құрылды, әскери кадрларды даярлау базасы, командалық құрамды тағайындау сияқты мәселелердің барлығы қолға алынды.

Заңнамалық негізде

1992 жылдың 22 желтоқсанында Қазақстан Республикасы қорғанысын ұйымдастыратын негіздемені белгілейтін, мемлекеттік билік пен басқарушы органдарға өкілеттілік беретін «Қазақстан Республикасының қорғанысы және Қарулы Күштері туралы» Қазақстан Республикасының Заңы қабылданды. Заң Қазақстан қауіпсіздігін қамтамасыз етудегі жалпы жүйе бойынша Қарулы Күштердің рөлін, орны мен міндеттерін белгіледі. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері әскери қызметшілерінің Әскери антының мәтіні жасалып, Президенттің 1992 жылғы 25 тамыздағы Жарлығымен іске

асырылды. 1992 жылдың күзгі әскерге шақыруынан бастап жас сарбаздар Қазақстан Республикасына ант берді. Ант қабылдау армия тарихында жақсы дәстүрге айналып, әскери бөлім үшін мереке күні болып хабарланды әрі салтанатты жағдайда өткізілді.

1993 жылдың 19 қаңтарынан Қазақстан Республикасының «Жалпы әскери міндет және әскери қызмет» Заңы қабылданып, онда әскери қызметті атқарудың негізгі ережелері, азаматтарды дайындау мәселелері, оларды белгіленген нақты әскери қызметке шақыру және босату, азаматтар мен лауазым иелерінің заң бұзушылыққа жауапты екендігі көрсетілді.

«Әскери қызметшілер мен олардың отбасы мүшелерінің мәртебесі және оларды әлеуметтік қорғау туралы» Заң қабылданды, онда Қазақстан Республикасы әскери қызметшілерінің әскери борышын өтеу кезіндегі міндеттері мен жауапкершілігі және құқықтары белгіленді.

Қазақстан Республикасының бірінші әскери доктринасы 1993 жылы 11 ақпанда ел Президенті бекіткеннен кейін күшіне енді.

Тәуелсіздіктің алғашқы күндерінен бастап мемлекет басшылығы армияның қоғаммен терең әлеуметтік қатынасы бар мемлекеттің нышаны екендігін атап өтті. Қарулы Күштердегі қызмет бұрынғы замандағыдай адами қасиетке тәрбиелейтін және армияға шақырылатын жастардың есейіп ес жинайтын әскери-патриоттық мектебі болып қалуына бар күш жұмсалды. Сонымен аз уақыт ішінде тәуелсіз және егеменді Қазақстанда мемлекеттің қарулы қорғанысына бағытталған жаңа мемлекеттік институт құрылды.

Қазақстан Республикасы Президентінің 1996 жылғы 18 шілдедегі «Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің әскери рәміздері туралы» Жарлығымен Қарулы Күштер түрлерінің байрақтары, әскери бөлімдердің жауынгерлік тулары мен Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің рәміздері бекітілді.

Сондай-ақ, «Әскери бөлімнің Жауынгерлік туы туралы ереже» күшіне енгізілді.

Әскер түрлері бекіді

Негізі Қарулы Күшіміздің құрылу жолдарында әскери-саяси басшылықты ұйымдастыру, экономикалық, техникалық, әлеуметтік және құқықтық мәселелерді армияның жұмыс жасауы үшін шұғыл түрде шешу, ант, жарғы, әскери доктринаны, идеологиялық қамтамасыз ету жүйесін, елдің алғашқы әскери басшылығын құру, әскери кадрларды даярлау базасын нығайту, командалық құрамды тағайындау сияқты мәселелерді ел Президенті өз Жарлығымен заң жүзінде шешіп отырды. Өйткені Тәуелсіз Қазақстан армиясын құруда қорғаныс мәселесі бойынша құқықтық негіз Президент, Үкімет, Қорғаныс министрлігінде болды. Белсенді әрі мақсатты түрде жүргізілген жұмыстардың барысында алғашқы заңдар да дер уақытында, тиісті деңгейде жария болды.

Міне, осындай бірегей істерде Жоғарғы Бас қолбасшыны қуаттаған қолбасшылар мен атақты әскери шенді азаматтар, сарабал сардарлар да саладағы өзекті мәселелердің оңтайлы шешілуіне үлкен үлестерін қосты.

Соның арқасында талай жолды артқа тастап, Қарулы Күштеріміздің «қанаты қатайып, бұғанасы бекіді».

Сол кездегі еліміздің Мемлекет басшысы – Қарулы Күштердің Жоғарғы Бас қолбасшысы Н.Назарбаевтың тапсырмасы бойынша Қорғаныс министрлігі алдында қысқа мерзім ішінде ұтқыр, ұрысқа қабілетті армия құру міндеті тұрды. Осы орайда Шығыс, Оңтүстік, Батыс және Орталық әскери округтері дүниеге келді. Тоқсаныншы жылдардың аяғында ел Қарулы Күштерінің құрылымы реформаланып, Қарулы Күштердің үш түрі – Жалпы мақсаттағы Күштер (бұрынғы Құрлық әскерлері), Әуе қорғанысы күштері мен Мемлекеттік шекараны қорғау күштері енгізілді.

Жаңа ғасырдың басында ел экономикасы жақсарған соң жас мемлекеттің Қарулы Күштерінде оң өзгерістер болып жатты. Осының барлығы болмысқа бейімделу қажеттігінен Қазақстанның жаңа әскери доктринасын қабылдауға, Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің құрылымын әрі қарай жетілдіруге әкеп соқты. Ал, оны жүзеге асыру үш түрлі құрылымға ауысуды

қажет етті. Сөйтіп, Құрлық әскерлерінің құрамына – «Астана», «Оңтүстік», «Батыс» және «Шығыс» өңірлік қолбасшылықтары, Әуе қорғанысы күштері мен Әскери-теңіз күштері кірді. Екі дербес әскер тектері – Аэроұтқыр әскерлері – Жоғарғы Бас қолбасшының резерві, Зымыран әскерлері мен артиллериясы да пайда болды. Дәл осы жылы Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері Бас штабының базасында жаңа әскери басқару органы – Штабтар бастықтары комитеті құрылды.

Сондай-ақ, еліміздің қорғаныс қабілетін нығайтуда әскери резервті дайындау, тұрғын үймен қамтамасыз ету, жинақтау шоты жүйесін құру, ипотека, тұрғын үйді жалға алу, гарнизондарда спорттық және мәдени-демалыс кешендерін, балалар бақшасының құрылысын салу да қолға алынды.

Жаңарған Қазақстанмен бұл сала да жаңара түсті. Мықтап бекіп, міндетін абыроймен атқарып, жыл өткен сайын Қарулы Күштеріміз қарыштап дамыды. Осылайша, еліміздің Қарулы Күштері бірнеше белестен асып, әрі қарайға бет түзеді.

Бүгінгі белес

Міне, биыл Қазақстан Республикасының Қарулы Күштеріне – 29 жыл.

Жиырма сегіз жылын артқа тастаған еліміздің қорғаныс саласы осы жылдар ішінде небір белестен өтіп, небір қамалдарды алды. Бұғанасын бекітіп, қанатын қатайтты. Өсті, өркендеді, осылайша, бүгінгі келбетіне жетті.

Қазір Қарулы Күштеріміздің құрамы толығып, армиямыз озық қарулармен жабдықталған. Төрт өңірлік қолбасшылыққа бөлініп, басқарылып отырған ҚР Қарулы Күштерінің әскерлерінің 75 пайызға жуығы келісімшарт, ал қалғандары – шақыру бойынша әскери міндетін өтеушілер.

Қазір Қарулы Күштеріміз Құрлық әсерлері, Әуе қорғанысы күштері, Әскери-теңіз күштеріне бөлінген.

2020 жылды Қазақстанның Қарулы Күштері жемісті аяқтады. Дәстүрлі түрде ҚР Қарулы Күштері Қазақстан мен шет елдердегі оқу-жаттығуларда, оның ішінде ведомствоаралық және тұраралық топтардың құрамында үлкен масштабты әскерлерді алыс қашықтыққа көшіруден шеберлік пен

дағдыларды жетілдірді.

Қазір Қорғаныс министрлігінің басым міндеттері әскерлердің жоғары жауынгерлік әзірлігін қолдау, жеке құрамды даярлау мен үйретуді жетілдіру болып қала бермек. Сондай-ақ әскери қызметтің имиджін және әскери қызметшілердің мәртебесін арттыру, әлеуметтік мәселелерді шешу, бітімгершілік қызметін қамтамасыз ету және Қарулы Күштерді жан-жақты дамы-

ту жөніндегі жоспарларды одан әрі іске асыру жөніндегі жұмыстар жалғасын таба бермек.

Қорыта айтқанда, Қарулы Күштерімізді одан әрі дамыту, заман сұранысына сай жетілдіру, әскери дайындықты арттыру, сондай-ақ жаһандық қауіпсіздікті нығайтуға атсалысу үшін мүмкіндіктерді ұлғайту күн тәртібінен түспек емес.

Рима ӘБЕУОВА

НА ПЕРЕДОВОЙ С НЕВИДИМЫМ ВРАГОМ

Во все времена представители этой благородной профессии пользовались большим почетом и уважением. Исцеляя и спасая жизни, врачи выполняют свою великую миссию по всему миру. Терпение, сострадание и человеколюбие - те качества, благодаря которым работники медицины каждый день помогают другим сохранять надежду на долгую и счастливую жизнь

Непростые задачи медицинские работники выполняют и на войне. В годы Великой Отечественной врачи и медсестры выносили раненых из поля боя под градом пуль, неустанно лечили бойцов. Благодаря храбрости и непоколебимости медиков удалось спасти не одну тысячу жизней.

Продолжая труд своих славных предков, сегодня в госпиталях нашей страны трудятся тысячи врачей и медсестер. Начало военной медицины в Казахстане было положено в 1992 году, когда Указом Президента было создано военномедицинское управление Главного

штаба Вооруженных Сил Республики Казахстан.

За годы независимости нашей страны военномедицинское управление неукоснительно следовало своим главным целям: сохранение здоровья военнослужащих для выполнения ими поставленных задач; повышение качества оказания медицинских услуг; развитие и совершенствование медицинского обеспечения.

Сегодня для более эффективной работы военномедицинской службы в Вооруженных Силах функционирует многоуровневая система медицинско-

го обеспечения войск. Данный подход позволяет оптимизировать военное здравоохранение, реализуя права военнослужащих на охрану и защиту здоровья. Кроме того, медицинское обеспечение в Вооруженных Силах следует территориальному принципу. Данный принцип - основа лечебно-диагностической медицины в армии.

Благодаря проделанной работе удалось создать организованную сеть лечебных учреждений для оказания помощи как военнослужащим, так и гражданскому населению. Для более четкой организации военномедицинской службы ее можно разделить на следующие подразделения: военномедицинские учреждения воинских частей; сеть лечебно-диагностических учреждений (военные госпитали, лазареты, поликлиники); санитарно-эпидемиологические учреждения; Центральную военноврачебную комиссию Министерства обороны Республики Казахстан, а также учреждения, занимающиеся обучением и повышением квалификации медицинского персонала.

Подготовка кадров

Основу военномедицинской службы составляют выпускники гражданских медицинских вузов. В прошлом году для исполнения поручений Главы государства, обозначенных в Послании народу страны, Министерство обороны пересмотрело планы подготовки специалистов военномедицинского профиля.

Курсанты Военного института Сухопутных войск в рамках академической мобильности по специальности «логистика в военном деле», квалификации «организация медицинского обеспечения» и Военного института Сил воздушной обороны по специальности «Военная медицина», квалификации «Военный врач» проходят обучение в Казахском национальном медицинском университете им. С.Д. Асфендиярова и Западно-Казахстанском медицинском университете им. М. Оспанова.

Кроме того, подготовка медицинских специалистов осуществляется в военных вузах России, Армении, Турции и Китая.

В Военномедицинской академии им. К.С. Кирова Министерства обороны Российской Федерации в г. Санкт-Петербурге наши курсанты и офицеры

проходят обучение специальностям «Лечебное дело в наземных войсках», «Лечебное дело в авиации», «Управление медицинским обеспечением войск» и «Клиническая медицина».

В Ереванском государственном медицинском университете на военно-медицинском факультете казахстанские курсанты обучаются по специальности «Военно-полевая хирургия». В Турции в Военно-медицинской академии Гюльхане они осваивают специальность «Врач общей практики». В Военно-медицинском университете Китая в Шанхае обучаются курсанты по специальности «Клиническая медицина».

Военно-медицинская служба сегодня

Говоря о нынешнем состоянии военно-медицинской службы, начальник Центральной военно-врачебной комиссии Талгат Жаксылыков поясняет, что на сегодняшний день существенно улучшился подход как к лечению больных, так и к диагностике болезней.

- Медицина не стоит на месте, совершенствуется с каждым годом. Новые методы диагностики позволяют выявить заболевания на ранних стадиях с последующим увольнением военнослужащего в запас. Что касается кадров военно-медицинской службы, то сегодня наши специалисты обладают всеми необходимыми знаниями для качественного лечения военнослужащих и гражданского населения, – говорит он.

В соответствии с новыми вызовами в военно-медицинских учреждениях страны имеется необходимое оборудование для своевременного оказания медицинской помощи. Также современное оборудование позволяет вовремя поставить диагноз, тем самым, предотвратить серьезные заболевания. Для более точного лечения в каждом медицинском учреждении разработаны собственные алгоритмы лечения и диагностирования. К примеру, в лечебных учреждениях проводятся высокотехнологичные операции (лапароскопическая пластика пищеводного отверстия диафрагмы, лапароскопическая аппендэктомия и др.). Важным достижением военно-медицинской службы является ее способность оказать помощь при одномоментном массовом поступлении раненых и больных.

Помимо работы в обычных мирных условиях специалисты военно-медицинской службы имеют все необходимое для оказания помощи раненым военнослужащим в полевых условиях при возникновении военных конфликтов, чрезвычайных ситуаций и других экстраординарных ситуациях.

В прошлом году больше двух недель казахстанский военно-медицинский

отряд специального назначения находился в Ливане. Военные медики оказывали помощь местному населению в городах Бейрут, Боуар, Сайда, Машгара и благополучно вернулись на Родину. В Ливане казахстанские медики были задействованы в лечении хирургических, травматологических и терапевтических пациентов. Ежедневно врачебно-сестринские бригады проводили осмо-

тры, консультации, необходимое медикаментозное лечение и оперативные вмешательства.

В борьбе с коронавирусом

Специалисты военно-медицинской службы играют важную роль в борьбе с коронавирусной эпидемией. С самого начала пандемии около 2000 военных врачей приняли участие в противоэпидемических мероприятиях по всей стране. Также военно-медицинские организации были в срочном порядке перепрофилированы в инфекционные центры в помощь гражданскому населению.

Согласно статистике, за первую волну коронавирусной пандемии в военно-медицинских учреждениях было пролечено около семисот человек. Благодаря содействию Министерства обороны уже в апреле 2020 года в Вооруженных Силах удалось открыть ПЦР-лабораторию. В дальнейшем для проведения диагностики самых отдаленных гарнизонов были организованы специальные передвижные ПЦР-лаборатории. Велась закупка лекарств.

Особую роль в борьбе с пандемией сыграли специалисты младшего и среднего медицинского персонала (санитаров и фельдшеры роты). Именно на их плечи легла львиная доля работы в это непростое время.

- По моему мнению, военно-медицинская служба отлично справляется в период коронавирусной пандемии, оказывая непосредственную помощь гражданскому населению в профилактике и борьбе с коронавирусом. К тому же в лечении инфекционных заболеваний задействован Главный военный клинический госпиталь г. Нур-Султана и Военно-клинический госпиталь г. Алматы. Кроме того, за счет правильного профилактического подхода удалось избежать сложной эпидемической обстановки в Вооруженных Силах, – отмечает Талгат Жаксылыков.

В заключение отметим, что за годы независимости нашей страны специалисты военно-медицинской службы благодаря своему профессионализму и любви к профессии смогли доказать свою состоятельность.

Нариман ДЮСЕНОВ

ҚАЗАҚСТАН АРМИЯСЫНДАҒЫ МОБИЛЬДІ ЖӘНЕ ЖАУЫНГЕРЛІК ӘЗІРЛІК

«Шығыс» өңірлік қолбасшылығы ел Президенті – Қарулы Күштерінің Жоғарғы Бас қолбасшысы белгілеген басымдықтарды, ҚР Қорғаныс министрі мен ҚР ҚК Құрлық әскерлері Бас қолбасшысы қойған тапсырмаларды іске асырып, өңірлік қолбасшылықтың басқару органдары мен әскерлерінің оқу жылына жоспарланған әзірлік жоспарының іс-шараларын толық көлемде орындап келеді. Әскердің абыройы мен беделін арттыратын күн – Отан қорғаушылар күні қарсаңында «Шығыс» өңірлік қолбасшылығы әскерлерінің қолбасшысы генерал-майор Асан Қуанышұлы Жүсіповпен сұхбаттасқан едік.

– Генерал мырза! Тарихқа талдау жасамай, болашақты болжау мүмкін емес. Егемен елдің айбынды армиясының қалыптасуы мен дамуы жолында талай-талай қиындықтар еңсерілді. Әңгімеміздің әлқиссасын өзіңіз қолбасшылық етіп отырған өңірлік қолбасшылықтың өткенінен бастасақ.

– Иә, күрделі кезеңдер артта қалды десек те, тарихи жылдарды ұмытуға болмайды. Еліміздің оңтүстік-шығыс шекарасын қорғауға ҚР Қорғаныс министрі Директивасының негізінде 1992 жылы 1 қарашада Түркістан әскери округының 32-ші армиясының құрылымдары мен бөлімдерінің базасында 1-ші армиялық корпус жасақталды. Ол Семей қаласында шоғырланды. Әскери-саяси

міндеттерге сүйене отырып, Қарулы Күштердегі ұйымдастырушылық-ш т а т т ы қ қ ұ р ы л ы м д а р д ы жетілдіруге байланысты 2000 жылы 15 қыркүйекте 1-ші Армиялық корпусының әскери бөлімдерінің базасында Шығыс әскери округы құрылды. Үш жылдан соң әскердің жауынгерлік қабілеттілігін арттыру мақсатында «Шығыс» өңірлік қолбасшылығы болып өзгертілді. ҚР Тұңғыш Президенті – Елбасы Н.Назарбаевтың жетекшілігімен армияның жаңа түрін құру шеңберінде әскери қызметті жан-жақты трансформациялау және реформа-

лау бойынша түпкілікті өзгерістер жүргізілді. «Шығыстың» құрылуы мен қалыптасуында құрметті де күрделі миссияны атқарған офицерлер бүгінгі күні жауапты жетекшілік қызметте еңбек етіп жүр. Қарулы Күштеріміздің ең ірі бірлестіктерінің біріне айналған қолбасшылықтың әскерилері әрдайым алдыңғы шептен көрініп, көшбасшылық позицияда келеді.

– Сіз осы лауазымға дейін «Шығыс» өңірлік қолбасшылығы әскерлері қолбасшысының жауынгерлік әзірлік жөніндегі орынбасары қызметін атқардыңыз. Қазір де жауынгерлік дайындық бойынша жаттығулар мен сабақтарға даярлық және оны өткізудің сапасына ерекше мән бересіз бе?

– Кез келген қолбасшыға артылған жауапкершіліктің жүгі жеңіл емес. Дегенмен, әскери қызметшілердің жеке категорияларын, әскери бөлімшелерді, бөлімдерді, құрамаларды, штабтарды соғыс қимылына дайындап, тыл органдарын әскерді жабдықтау білуге үйрету, бір сөзбен айтқанда, жауынгерлік әзірлік деңгейінде ұстауға негізгі күштер жұмылдырылып келеді. Уақыттың талабына сай әскердің жауынгерлік қабілеттілігі де ұдайы артып отырады. Жауынгерлік әзірліктің артықшылығы да сол, жауынгерлік дайындықтың деңгейін жетілдіруге арналған кез келген оқу-жаттығуында әскерилердің бойында жоғары моралды-психологиялық тұрақтылық, батылдық, табандылық, бейімділік, ептілік секілді жауынгерлік

қасиеттер қалыптасады. Әскери қызметшілер қазіргі заманның ұрыс жағдайларына бейімделеді, төселеді, шыңдалады.

– «Ұлы дала әскері – Тәуелсіздік тірегі» жауынгерлік ұранын ту еткен 2021 жылдың оқу кезеңіне жауынгерлік дайындықтың деңгейін одан әрі арттыруға бағытталған қандай мақсат-міндеттер қойылды?

– Тапсырмалар жетерлік. Ең бастысы әскери басқару органдарын, өңірлік қолбасшылық әскерлерін жауынгерлік мақсатына сай міндеттерді шешуге әрі дайындыққа барынша күш салу қажет. Алда бірлескен командалық-штабтық «Батыс – 2021» арнайы оқу-жаттығуы, әскери мамандықтарға қатысты «Армия ойындары – 2021» халықаралық жарысы, бірлескен «Dostarym – 2021» тактикалық арнайы оқу жаттығуы, бірлескен «Түлкі аулау – 2021» тактикалық арнайы оқу жаттығуы, барлау топтарының «Алтын үкі – 2021» халықаралық жарыстары тұр. Бұған қоса 2021 оқу жылының қысқы және жазғы оқу кезеңдерінде жауынгерлік әзірлік бойынша тактикалық-саптық

сабақтар, әскери бөлімдердің лауазымды адамдарымен курстық (командирлік) даярлық, өңірлік қолбасшылық басқару органдарымен бірлескен штабтық жаттығулар, өңірлік қолбасшылықтың әскери бөлімдерімен командалық-штабтық жұмылдыру оқу-жаттығулары, өңірлік қолбасшылықтың әскери бөлімдерімен екі сатылы командалық-штабтық оқу-жаттығулар, 4-ші механикаландырылған бригаданың бригадалық-тактикалық оқу-жаттығуы, өңірлік қолбасшылықтың әскери бөлімдерімен тактикалық-арнайы оқу-жаттығуларын сапалы ұйымдастыру мен өткізу міндеті де бар.

– Әлгіңде өзіңіз атап өткен «Dostarym», «Түлкі аулау» жаттығулары қолбасшылықтың әскери қызметшілеріне не берді?

– Өскемен гарнизонының «Жаңа Ахмер» полигонында 2019 жылы өткен Қазақстан мен Пәкістанның «Dostarym» тактикалық-арнайы жаттығуы да, Қазақстан Қарулы Күштері мен Қытай халық-азаттық армиясының жедел топтарының «Түлкі аулау» жаттығуы да халықаралық әскери ынтымақтастықты

дамыту және нығайту мақсатында өткізілді. Қатысушы мемлекеттердің арнайы мақсаттағы құрылымдары лаңкестікке қарсы дайындық жүргізу және тәжірибе алмасу арқылы терроризммен күрес жөніндегі кәсіби күзиреттілігін арттырды. Заңсыз қаруланған топтың диверсиялық күшіне тосқауыл қойып, шартты қарсыластың көзін жою жөніндегі біріккен арнайы операцияларды, барлау-ізвестіру қимылдарын түнгі уақытта жүргізуді үйренді. Бұл жаттығулар әскери қызметшілердің оқу-жауынгерлік міндеттерді орындауда аралас топтарда әрекет жасауымен ерекшеленді. Әскерілеріміз жауынгерлікке жақын далалық жағдайда заңсыз қаруланған құраманы табу, оқшаулау, көзін жою жөніндегі дағдыларды жан-жақты жетілдіріп, жеке әзірлік, топтардың үйлесуі, біріккен жаттығу жүргізу кезеңдерінде тиімді тәжірибе алмасты.

– Мемлекет басшысы – еліміз Қарулы Күштерінің Жоғарғы Бас қолбасшысы Қасым-Жомарт Тоқаев

жаһандық масштабта да, жекелеген аймақтарда да күрт өзгеріп жатқан әлемдегі ахуалды жіті бақылап, армияның әскери машығын ұдайы шыңдап отыру керектігін жүктеп отыр. Әскерилердің әзірлік деңгейін жақсартуға қаншалықты мән беріледі?

– Өзіңіз білесіз, бүгінгі күні «жанаспай» қашықтан оқ атумен зақымдаудың тәсілі, дәлдігі жоғары қару мен радиоэлектрондық күрес құралдары, бір сөзбен айтқанда, соңғы үлгідегі технологиялық қару түрлері кеңінен қолданылуда. Соған сәйкес арнайы операциялар Күштері компоненттерінің рөлі де қарқынды түрде өзгерді. Жауынгерлік әзірлігінің жағдайына және белгіленген уақытта жауынгерлік тапсырманы орындау қабілеттілігіне ерекше мән берілді. Қазіргі соғыспен қарулы қақтығыстардың түр-сипатына қарай әскерлерді таулы жер мен елді мекендерде жауынгерлік іс-қимылдарға барынша жақындатылған жағдайда даярлауға, қарулы күрестің

жаңа құралдарын қолдануға, жеке және ұжымдық қарудан оқ ату бойынша әскери қызметшілердің жеке әзірлік деңгейін жақсартуға, барлық санаттағы әскери қызметшілердің дене даярлығы деңгейін арттыруға жіті назар аударылып отыр.

– Тәуелсіздігіміздің 30 жылдық торқалы тойына қолбасшылықтың әскери қызметшілері жоғары жауынгерлік әзірлігімен лайықты тарту жасайтын болар?

– Әрине. Осыдан 30 жыл бұрын, 1991 жылы 16 желтоқсанда қабылданған Заң еліміздің азаттығын қамтамасыз еткен маңызды құжат болды. Осы уақыт аралығында қазақ әскерілерінің кәсіби біліктілігі, жоғары тәртібі мен жауынгерлік әзірлігі жан-жақты танылды. Тәуелсіздік – ол ең алдымен Отан қорғаушыларға аманат. Әскерілеріміздің айтулы күнді лайықты деңгейде атап өтудегі мақсаты – отандастардың санасында мемлекеттіліктің және тәуелсіздіктің құндылықтарын бекітуге, қоғамның

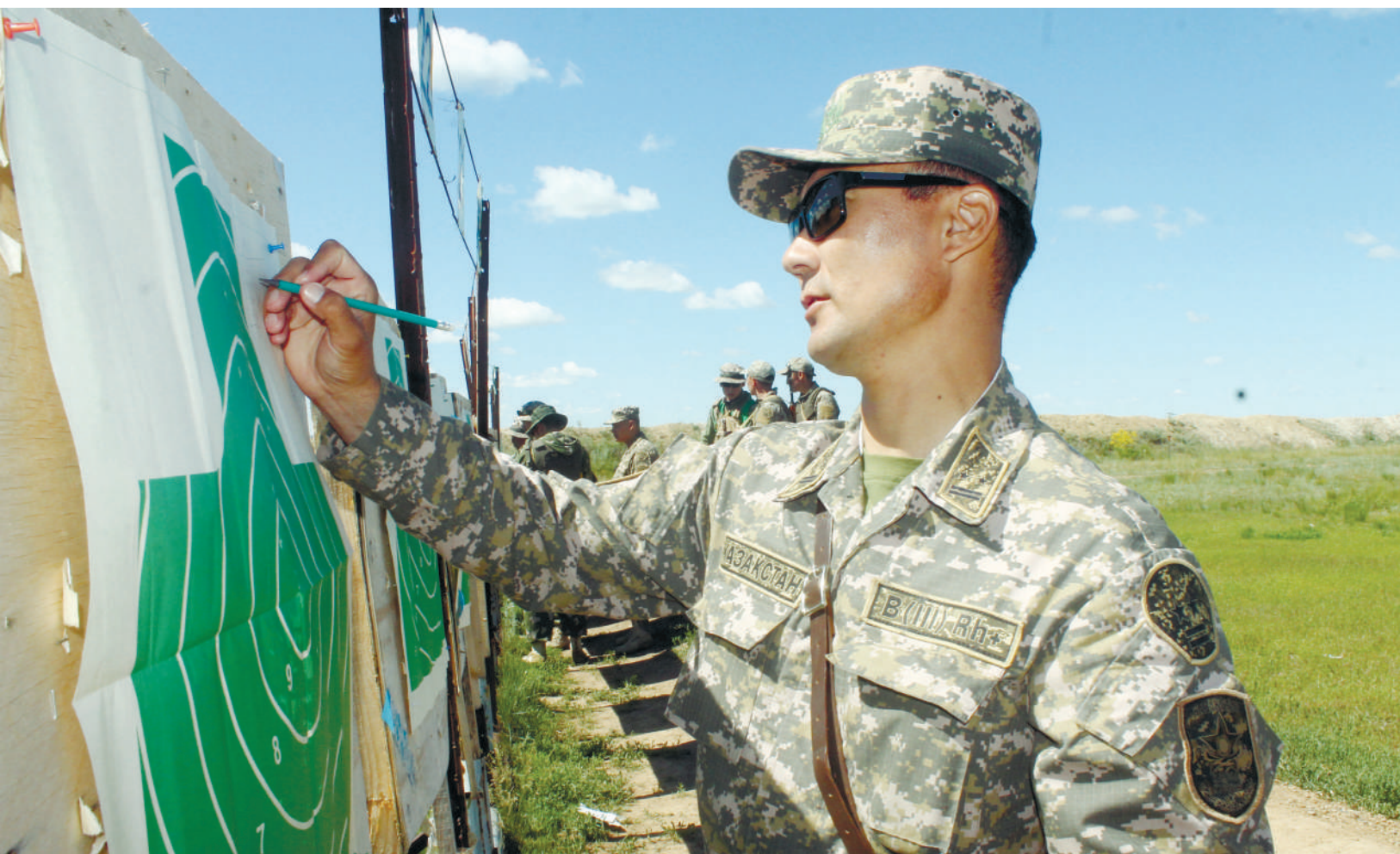
идеялық және рухани-мәдени бірігуін тереңдетуге, патриоттық жаңа белестерді бағындыруға ұмтылыс сезімдерін қалыптастыруға үлес қосу. Тәуелсіздігіміздің 30 жылдығы аясында өңірлік қолбасшылықта мемлекеттік мерекелерді ұлықтау жөніндегі салтанатты шаралар ұйымдастырылып, деректі және көркем фильмдер, бейнероликтер көрсетіледі. Еліміздің тұңғыш Президенті Н.Назарбаевтың Қазақстан Республикасының іргетасын қалаудағы және мемлекет пен ұлттық қауіпсіздік стратегиясын дамытудағы еңбек жолы, Қазақстанның азат, зайырлы және демократиялық ел атанып, саяси тұрақтылық пен ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету жолындағы үлесі баяндалады. Елбасының кеңестік әскери арсеналдан мұра болып қалған әлемдегі төртінші ядролық әлеуеттен өз еркімен бас тарту жөніндегі өркениеттік маңызы орасан тарихи актіге қол қойғанына, осыдан 30 жыл жабылған Семей сынақ ядролық полигонына арналып әдеби және фото-

сурет көрмесі ұйымдастырылады. Тәрбие жұмысының сағаттары мен мемлекеттік-құқықтық дайындық сабақтарында «Ата заң – тәуелсіздіктің тұғыры» тақырыбында әңгімелесулер, әскери қызметшілердің отбасы мүшелерімен «Тәуелсіздіктің ұлы рухы – желтоқсан» тақырыптық ертеңгіліктер де болады. ҚР ҚК шығармашылық ұжымдарының бүкілармиялық «Сарбаз сахнасы» фестиваліне қатысу үшін іріктеу кезеңдерін өткізу де жоспарда бар. Ұлы Отан соғысы мен ҚР Қарулы Күштерінің ардагерлері, мүгедек баласы бар және көп балалы әскери қызметшілер де назардан тыс қалмайды. Әскерилеріміз жалпыұлттық «Игі істер» марафонына, «Мерейлі отбасы» байқауына, жалпыреспубликалық «Бірге таза Қазақстан» сенбілігіне, бұқаралық спорт пен дене шынықтыру бағытындағы шараларға да әдеттегідей белсене қатысады. Бүгінгі күні мәдени-демалыс орталықтарында, сарбаздардың клубтарында, музейлерде, жауынгерлік даңқ пен ақпараттық-

тәрбие жұмысы бөлмелерінде, кітапханаларда «Тәуелсіздік дәуірі» тақырыбында стендтер, кітап пен фотосуреттер көрмесі қойылды. «Қазақстанның ғаламдық бастамалары. Халықаралық қауіпсіздікке қосқан үлесі» тақырыбында әңгімелесулер жүргізілуде. Сондай-ақ, Қарулы Күштеріміздің имиджін барынша ақпараттандыру, әскери мамандықты жан-жақты танымал ету және жас ұрпақты жаңа қазақстандық патриотизм рухында тәрбиелеу мақсатындағы кешенді жұмыстар жүйелі түрде жүргізіліп келеді.

– Асан Қуанышұлы! Ұлы Жеңістің 76 жылдығы да жақындап қалды. Айтулы күннің қарсаңындағы шаралардың барлығы жастарды Отанын сүйуге, туып-өскен жерін құрметтеуге, елінің патриоты болуға тәрбиелейді емес пе?

– Дұрыс айтасыз. «Шығыс» өңірлік қолбасшылығының әскери құрылымдары мен бөлімдерінің жауынгерлік жолы мен даңқты

дәстүрлерінің терең тамыры Ұлы Отан соғысының шежіресімен сабақтасқан. Соғыс жылдары Семей өңірінде 330-шы гвардиялық атқыштар дивизиясының, 8-ші атқыштар дивизиясының және бірқатар әскери бөлімдердің негізі құрылды. Семейлік 53 адам Кеңес Одағының батыры атанды. Майданға кеткен 100 мыңға жуық семейліктің тең жартысы еліне оралмады, жерлестеріміздің әрбір екіншісі ұрыс даласында шейіт болды. Отан үшін от кешкен жауынгерлердің немерелері мен шөберелері қатарымызда көп. Олар ержүрек аталары мен апаларының үлесіне тиген қатал сыннан өтпесе де, еліміздің қауіпсіздігін қорғауға әрдайым әзір. Ел басына күн туғанда елі үшін туып, елі үшін өлген

батырлар – өткеніміз бен бүгінімізді сабақтастырып тұрған тарих. Көзі тірі қалған ардагерлер – қолбасшылықтың қамқорлығында. Жеңісті алып берген аға буынға деген сый-құрмет жыл өткен сайын көбеймесе, азайған емес.

– 1992 жылы 7 мамырда Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерін құру туралы Жарлыққа қол қойылып, Отан қорғаушы күні 2012 жылдан бері аталып өтеді. Сіз үшін бұл күннің мәні неде?

– Отанды қорғау – қазақ халқы үшін тамыры тереңде жатқан рухы биік тарихи дәстүр. «Отаның берік болса – жау алмайды» дейді қазақ. Бейбіт елдің тыныштығын әуеде, құрлықта, теңізде қорғап, өз тағдырын ел тағдырымен бай-

ланыстырып жүрген әрбір әскери қызметші үшін 7 мамыр – ерекше күн. Менің түсінігімше, 7 мамыр – Отанды қадірлейтін, оның тарихын құрметтейтін, ерлік пен жауынгерлік күшке ие нағыз ерлердің мерекесі. Тәуелсіздіктің туын желбіретіп, тұғырын нығайтқан бүгінгі Қазақстан армиясы мобильді және жауынгерлік әзір. Кең байтақ жерімізге қорған болып, тәуелсіздігімізді, тыныштығымыз бен тұтастығымызды қас қақпай күзетіп тұрған әскеріміздің айбыны одан әрі арта берсін!

– Сұхбатыңызға рахмет!

Алуа СӘКЕНҚЫЗЫ

**«Шығыс» өңірлік қолбасшылығы
(материалда архивтен алынған
суреттер де қолданылды)**

ПЗРК: ИСТОРИЯ, ВИДЫ, ПЕРСПЕКТИВЫ

Переносные зенитные ракетные комплексы (ПЗРК) являются эффективным средством ПВО на поле боя и на марше. Они обеспечивают поражение самолетов и вертолетов на малых и предельно малых высотах. Небольшие размеры и малая масса таких комплексов обеспечивают их транспортировку и боевое применение одним человеком. Это позволяет использовать ПЗРК в таких условиях, в которых применение других зенитных средств затруднено или вообще невозможно (лес, горы, болото, город и так далее)

Переносные зенитные ракетные комплексы (ПЗРК) представляют собой легкое и компактное управляемое оружие. Габариты, вес, массовость производства, реализация принципа «выстрелил и забыл» в системах наведения наиболее распространенных комплексов в числе прочего обусловили широкое распространение этого оружия мире, включая развивающиеся страны, в которых такими системами в немалых количествах обладают многочисленные негосударственные вооруженные формирования. От поколения к поколению значительно возросла эффективность комплексов и дальность поражения ракетами при сохранении прежних мас-

со-габаритных характеристик. В совокупности вышесказанное делает ПЗРК грозным оружием как на поле боя, так и при применении в отдельных операциях и террористических целях, а их распространение - трудно отслеживаемым и контролируемым.

История и классификация

Первый ПЗРК был разработан в Германии в годы Второй мировой войны. ПЗРК Fliegerfaust имел пять неуправляемых 20-миллиметровых ракет, а затем их число было увеличено до 9, однако немцы успели их использовать лишь в 1945 году в сражении за Саарбрюкен. В послевоенное время, исходя из прак-

тического опыта применения средств воздушного нападения и борьбы с ними в ходе локальных конфликтов, логика создания средств противовоздушной обороны ближнего радиуса действия привела к тому, что зенитные артиллерийские системы, как и ЗРК, в силу своих характеристик сами становятся целью ударной авиации и не могут в определенных обстоятельствах быть приданы подразделениям пехоты, и решением могло быть оснащение последней легкими ракетами, запускаемыми непосредственно бойцами. Дополнительным обстоятельством была необходимость разработки средств борьбы с вертолетами, находившими все более широкое применение и в качестве средства огневой поддержки, и в качестве транспортных машин.

Первенство в разработке первых ПЗРК современного типа принадлежит США и СССР. Комплексы «Стрела» и «Red eye» разрабатывались примерно в одно время. 30 ноября 1956 года фирма «Конвэр» опубликовала проект ручной пусковой установки. Ракета с инфракрасной головкой наведения получила название «Ред ай» («Красный глаз»). Спустя два года начались демонстрационные испытания, а 14 декабря 1962 года была впервые поражена воздушная мишень QF-9F, летевшая на высоте 300 м со скоростью 450 км/час.

В 1965 году «Red eye» приняли на вооружение армии США. С некоторым запозданием - в 1960 году - в СССР создание ПЗРК было поручено Коломенскому

КБ сейчас - КБМ. В 1967 году начались испытания ПЗРК, а в январе 1968 года «Стрела-2» была принята на вооружение. В 1970 году появилась усовершенствованная версия «Стрела-2М» с ракетой 9М32М. В классификаторе НАТО комплексы получили наименования SA-7A Grail и SA-7B Grail.

Общепринятая классификация ПЗРК состоит главным образом в отнесении комплексов к определенному поколению в зависимости от технологического уровня его исполнения (четыре поколения), а также по типам систем наведения.

Отдельно следует заметить, что термин MANPADS - man-portable air defense system, - в большей мере относится именно к переносным комплексам, в силу своего небольшого веса (до 20 кг), позволяющего транспортировку одним пехотинцем, в то время как ряд производившихся и современных комплексов имеют вес комплекта, состоящего из пускового устройства с ЗУР и станины, более 90 кг и требуют небольшой группы бойцов для обеспечения транспортировки и боевого применения. Такие комплексы классифицируются как CREWPADS, однако термин MANPADS обычно применяется ко всем ПЗРК.

В ПЗРК используются ГСН трех типов наведения - пассивное ПК (в последних моделях - многоспектральное), радиокомандное и лазерное полуактивное. Первый тип является наиболее распространенным, используемым в комплексах, разработанных в США и СССР/России на заре создания ПЗРК. Важными преимуществами такого типа наведения являются реализация принципа «выстрелил и забыл» и простота работы оператора при применении оружия. К недостаткам можно отнести подверженность ГСН ракеты постановке помех в виде отстреливаемых с летательных аппаратов ложных тепловых целей (ЛТЦ; другое принятое название - ИК-ловушки), а также подверженность воздействию получающим все более широкое распространение бортовых комплексов обороны, использующих принцип прямого действия лазерным лучом на ГСН ракеты с целью срыва наведения.

Радиокомандная система наведения (в западной военной литературе - CLOS,

Command Line-Of-Sight) строится на принципе визуального сопровождения цели оператором и передачи команд наведения на ракету по радиоканалу. С одной стороны, этот принцип наведения делает бесполезным применение самого распространенного метода противодействия, используемого на летательных аппаратах, - ИК-ловушек. С другой - система наведения подвержена воздействию средств РЭБ, а также не позволяет реализовать принцип «выстрелил и забыл» и требует хорошо подготовленных операторов, что явилось существенным недостатком в период использования ПЗРК Blowpipe моджахедами в Афганистане в 1980-х годах.

Лазерная система наведения использует принцип непосредственного наведения лазерного луча на цель в качестве линии прицеливания, при котором ракета следует в стволе луча. При реализации данного принципа отсутствует канал связи ракеты и оператора, что делает систему помехоустойчивой. Единственными производящимися сейчас комплексами, в которых реализована такая система наведения, являются шведский RBS-70 и британский Starstreak. Примечательно, что британцы отказались от использования радиокомандных систем, ранее реализованных ими в ПЗРК Blowpipe и его модернизированном варианте Javelin (в 1979 г. были проведены успешные испытания полуавтоматической системы наведения для комплекса Blowpipe, в варианте Javelin он был принят на вооружение в 1984 г., в настоящее время не производится).

Особняком стоит китайский ПЗРК QW-3, в котором применяется полуактивная лазерная система наведения, которая аналогична принципу, реализованному во многих системах высокоточного оружия, - подсветка цели лазерным лучом и автономное наведение ракеты на отраженный сигнал.

Очевидно, что наибольшее распространение получили комплексы с ПК или, в настоящее время, мультдиапазонными ГСН, сочетающие в себе простоту применения, реализацию принципа «выстрелил и забыл», компактность и лучшие весовые характеристики. Очевидно также, что характеристики таких ПЗРК в наибольшей мере подходят для

легкой пехоты, спецназа, повстанческих и террористических групп.

Основные модели

Разрабатывавшийся с 1958 года ПЗРК «Red eye» в своей основе имел управляемую ракету FIM-43 с ПК ГСН и с осколочно-фугасной БЧ М-222. Ракета развивала скорость до 580 метров в секунду и могла поражать цели на дальности до 4500 метров и на высоте до 2700 метров. Комплекс начал поставляться в войска в 1967 г.

Позднее стало очевидно, что комплекс не отвечает требованиям, предъявляемым к таким системам, а именно: ракета была недостаточно быстрой и маневренной, и ГСН не обладала необходимой разрешающей способностью.

Разработка ПЗРК Red eye II с улучшенными характеристиками, которые позволили бы поражать цели со всех ракурсов, была начата в 1967 г., а в марте 1972 г. комплекс был переименован в XFIM-9A Stinger. Уже в 1981 году он заменил предшественника.

Существуют несколько модификаций комплекса, разработанных в процессе его совершенствования: Stinger (basic), Stinger-POST (Passive Optical Seeker Technology) и Stinger-RMP (Reprogrammable Micro Processor), также имеющий отдельные модификации. Они различаются в основном типами ГСН. Ракета ПЗРК FIM-92A работала только в ИК-диапазоне, ракета FIM-92B работала как в ИК, так и в ультрафиолетовом диапазоне, модель FIM-92C, применяющаяся в Stinger-RMP, использует ГСН с перепрограммируемым микропроцессором, обеспечивающим возможность выбора

программ в соответствии с типом цели и видами помех, причем блоки памяти, в которых хранятся типовые программы, устанавливаются в пусковой установке.

Последним вариантом ПЗРК является Stinger-RMP Block II, также обозначаемый Advanced Stinger, разработка которого была начата в 1996 г., но прекращена в 2002 г. Ракета оснащалась новой ГСН, позволявшей увеличить дальность стрельбы до 8 км за счет возможности работы ГСН по цели на таких дистанциях и использования кинематики ракеты после отработки двигателя.

Широкое распространение и применение в ходе боевых действий в мире получили советские переносные зенитные ракетные комплексы. Первыми советскими ПЗРК были «Стрела-2» 9К32 и «Стрела-2М» 9К32М, принятая на вооружение Советской армии в 1970 году.

Ракета 9М32 имела ПК ГСН и могла применяться только на догонных курсах в диапазоне 500-3200 м по дальности и 30-2500 по высоте. Вес ракеты составлял 9,15 кг, вес БЧ 1,17 кг, а общий вес комплекса в боевом положении - 14,5 кг. Вероятность поражения цели составляла 0,19-0,25. Комплекс «Стрела-2М» имел практически те же массо-габаритные характеристики, но более чувствительную ГСН и измененную систему управления полетом ракеты. Зона поражения возросла до 4000 м по дальности и 2700 м по высоте. Минимальные дальность пуска и высота поражаемой цели не изменились. Вероятность поражения цели возросла до 0,22-0,25.

В 1974 году на вооружение Советской армии поступил ПЗРК «Стрела-3» 9К34 (SA-14), созданный на базе «Стрела-2», который использовал ракету 9М36 с новой ПК ГСН, имевшей повышенную помехоустойчивость и способной осуществлять селекцию ложных целей. Данный комплекс относился ко второму поколению ПЗРК. Важным отличием было применение в ГСН охлаждаемого фотоприемника и новой двигательной установки. Стрельба могла осуществляться уже не только на догонных, но и на встречных курсах. Характеристики по дальности и высоте поражаемых целей остались прежними, при этом скорость поражаемых целей составляла до 260 м/с на встречном курсе и до 310 м/с при стрельбе вдогон. Вероятность пора-

жения цели составляла 0,3-0,33.

Следующим комплексом был 9К310 «Игла-1» с ракетой 9М313, принятый на вооружение в 1981 году. Существенными отличиями ПЗРК 9К310 «Игла-1» являлись:

- применение ракеты с боевой частью большего веса - 1,27 кг против 1,17 кг у предшественников;
- расширение зоны поражения по дальности до 5000 м и по высоте до 3500 м;
- уменьшение нижней границы поражаемых целей до 10 м;
- возможность поражения более скоростных целей, летящих со скоростью 300 м/с при стрельбе на встречном курсе и до 360 м/с при стрельбе вдогон;
- увеличение вероятности поражения цели до 0,4.

В 1983 году был принят на вооружение ПЗРК 9К38 «Игла» (SA-18) с ракетой 9М39, относящийся к комплексам третьего поколения. Дальность стрельбы и высота поражаемых целей остались на уровне предшественника, а принципиальным отличием являлось применение новой ГСН.

В дальнейшем был разработан ПЗРК 9К339 «Игла-С», отличавшийся более мощной боевой частью, усовершенствование которой состояло в увеличении массы взрывчатого вещества, применении контактно-неконтактного взрывателя (у предшественников - только контактный), увеличении количества осколков и росте эффективности действия БЧ по цели, прежде всего по малогабаритной (крылатые ракеты и БПЛА). Также в комплексе были реализованы совершенно новые принципы построения системы управления. Дальность стрельбы возросла до 6000 м. В состав комплекса был введен съемный прицел ночного видения.

ПЗРК 9К333 «Верба» с ЗУР 9М336 - новый российский переносной зенитный ракетный комплекс, который можно отнести к ПЗРК четвертого поколения. Комплекс предназначен для поражения низколетящих воздушных целей на встречных и догонных курсах в условиях воздействия ложных тепловых помех. С высокой вероятностью поражает малоизлучающие цели - крылатые ракеты

и БПЛА. Ракета 9М336 комплекса 9К333 оснащена инфракрасной трехдиапазонной головкой самонаведения. Принципиальным отличием, позволяющим разработчику позиционировать комплекс как превосходящий все существующие в мире ПЗРК, является улучшенная на порядок чувствительность ГСН с одновременным ростом ее помехозащищенности.

В комплекс входит автоматизированная система управления (АСУ), производящая обнаружение воздушных целей, в том числе групповых, определение

параметров их полета, а также распределение найденных целей между зенитчиками с учетом их расположения.

Дальность стрельбы составляет 500-6400 м, досягаемость по высоте 10-4500 м, скорость поражаемых целей до 500 м/с, время реакции ПЗРК до 8 сек.

В ходе войны в Афганистане (1979-1989 годах) применялся и британский ПЗРК Blowpipe, принятый на вооружении армии Великобритании в 1975 году. Этот ПЗРК был разработан компанией Shorts Missile Systems на основе ЗРК, предназначенного для защиты подводных лодок. ПЗРК Blowpipe имел ракету с БЧ весом в 2,2 килограмма, со взрывателем двойного действия (ударным и дистанционным), дальность действия до 3500 метров, досягаемость по высоте до 2500 метров, а скорость - 1,5 М. Комплекс использовал радиокомандную систему наведения MCLOS (Manual command to line of sight), в котором оператором джойстиком ракета велась до цели, с тем, что на начальном участке использовалось также ИК-наведение, которое могло применяться на ближних рубежах и без радиокомандного спо-

соба. В Афганистане данный ПЗРК показал свои недостатки, так как из-за большого веса и способности поражать главным образом цели с низкой скоростью, его применение было малоэффективно. Данные недостатки подтвердились затем в ходе войны на Фолклендах, где из 95 запусков британцами лишь в девяти были зафиксированы попадания в цель, а этим же ПЗРК и аргентинское спецподразделение сбило один британский Harrier GR3. Столь же малоэффективен этот ПЗРК оказался и в Кувейте в 1991 году. Система наведения данного ПЗРК позволяла применять его и против легкобронированных наземных целей.

Позднее был создан ПЗРК Blowpipe Mk.2, носивший также обозначение Javelin, также с радиокомандным наведением, но модифицированного типа - SACLOS (Semi-Active Command-Line Of Sight), в котором оператор должен был удерживать прицел уже только на цели. Затем этот ПЗРК в 1993 году был модифицирован в ПЗРК Starburst, отличавшийся новой ГСН с лазерным наведением, более устойчивым к помехам.

В 1997 году на смену этим ПЗРК пришел уже принципиально новый ПЗРК Starstreak с лазерной системой наведения. Данный ПЗРК имеет дальность стрельбы более 7 км и высокую скорость полета ракеты - более 3,5М. Указанной скорости ракета достигает за время порядка 1 секунды после пуска. Таким образом, дистанции 3 км ракета достигает за 3,5 секунды. Компания-разработчик подчеркивает преимущество своего комплекса при стрельбе по целям, находящимся в зоне досягаемости короткое время. Ракета имеет БЧ с тремя стреловидными элементами, которые, выстреливаясь в воздухе из БЧ, наводятся автономно и при действии по цели взрываются с замедлением, разрываясь внутри цели. Вес ракеты составляет 14 кг.

Разработан комплекс Starstreak II, который классифицируется производителем как эволюция Starstreak. Сообщается лишь об увеличении дальности и высоты перехвата, а также о повышении эффективности стрельбы по малоразмерным целям. Комплекс существует как в переносном варианте (запускае-

мым как с плеча, так и с треноги), так и в мобильном, устанавливаемом на различных типах шасси.

Что касается шведского ПЗРК RBS-70, то он является одним из наиболее распространенных комплексов. В нем используется лазерная система наведения, одним из достоинств которой является возможность осуществлять перехват низколетящих целей на фоне подстилающей поверхности.

Комплекс, принятый на вооружение в 1977 г., оснащался ЗУР Rb-70Mk0, имевшей дальность стрельбы 5000 м высоту, перехвата 3000 м, длину - 1,32 м, диаметр - 105 мм, вес - 15 кг (17 кг у более поздних модификаций), осколочную БЧ весом в 1 кг (1,1 кг у более поздних модификаций). В 1990 г. была принята на вооружение усовершенствованная ракета Rb-70Mk1. Существенное увеличе-

ние дальности стрельбы и досягаемости по высоте было реализовано в ЗУР Rb-70Mk2 (1993 г.) - 7000 м и 4000 м соответственно. Скорость полета ракеты разных модификаций - от 525 до 680 (у Bolide) м/с. Последняя модификация ЗУР - Bolide (2001 г.) имеет дальность действия 8000 м, досягаемость по высоте до 5000 метров, в целом комплекс отличает большая масса - вес ЗУР в транспортно-пусковом контейнере составляет 24 кг, блока наведения - 35 кг, аппаратуры опознавания «свой-чужой» - 11 кг, источника электропитания и треноги - 24 кг. Данный ПЗРК состоит на вооружении армий 19 стран.

Французский ПЗРК Mistral (также обозначаемый как Mistral 1), разработанный компанией Matra BAe Dynamics с 1974 года на основе проекта SATCP (Sol-Air A Tres Courte Portee), с 1988 года поступил на вооружение армии Франции. ПЗРК имеет ЗУР с ПК ГСН, оснащенную приемным устройством мозаичного типа, выполненным на базе арсенида индия, чем обеспечивается лучший захват цели с уменьшенным ИК-излучением и защитой от ИК-ловушек. Вес и размеры ракеты значительно больше, чем американских и советско-российских аналогов - 19,7 кг при длине 1,86 м и диаметре 90 мм. Последний, по заявлению разработчика, позволяет располагать на 40 % большим пространством для размещения аппаратуры наведения, чем у большинства аналогов. Ракета этого комплекса отличается от конкурентов также высокой скоростью полета - 930 м/с (при допустимой перегрузке 30g) и более тяжелой осколочно-фугасной БЧ, имеющей массу в 3 кг и оснащенной взрывателем двойного действия - ударного и дистанционного (лазерного типа), содержит вольфрамовые шарикообразные элементы. Заявленная вероятность поражения целей составляет 97 %. Дальность действия до 5300 м, хотя в проспекте компании-разработчика MBDA Missile Systems данные о дальности стрельбы отсутствуют. Учитывая высокую скорость полета ракеты, можно предположить, что дальность стрельбы может быть выше. Комплекс существует в нескольких вариантах: ATLAS и ALBI представляют собой возимые ЗРК, в которых ПУ на несколько ракет и система целеуказания устанавли-

ливается на транспортных средствах. SIMBAD является морским вариантом.

Особенностью комплекса является необходимость применения с носимой платформы (треноги), что снижает его мобильность и гибкость применения, в первую очередь негосударственными вооруженными формированиями. В то же время его технические характеристики способствовали широкому распространению. ПЗРК (данные по Mistral 1) находится на вооружении 23 стран мира.

Большое число ПЗРК производит и Китай. В 70-х годах на основе советских образцов «Стрела-2» - в Китае был создан ПЗРК HN-5 (Хуньинь-5). В дальнейшем в Китае появились новые типы ПЗРК, как, например, QW (Кван Вей)-1, созданный на базе ПЗРК «Игла». В дальнейшем были созданы на его базе, но уже с использованием технологий американского ПЗРК Stinger и французского ПЗРК Mistral ПЗРК QW-2, QW-3, а также QW-11, QW-18 (последние два по

состоянию на 2013 г. классифицировались как разрабатываемые системы). Наиболее современный ПЗРК QW-4, принятый на вооружение НОАК и являющийся образцом собственной китайской разработки, имеет ПК ГСН с возможностью ведения огня на встречных и догонных курсах, скорость ракеты 2М, дальность действия до 6000 м, а досягаемость по высоте до 4000 м. В Китае создан ПЗРК НУ (ХонгДжинг)-6 и его модификация НУ-16 (FN-16).

В Пакистане на базе комплекса «Хуньинь-5» с китайской помощью был создан собственный ПЗРК Anza МК-1, с возможностью ведения огня как на догонных, так и на встречных курсах. Также в Пакистане на предприятии KRL (Kahuta Research Laboratories) был произведен по китайской лицензии комплекс QW-1 под обозначением Anza МК-2, а затем и QW-2 под обозначением Anza МК-3. ПЗРК «Anza» используются против американских БПЛА на границе с Афганистаном с 2008 года, они были проданы в Малайзию, применялись партизанами в Кашмире против индийских войск, а также планируется их производство и в Саудовской Аравии.

В Иране на базе китайского ПЗРК QW-1 был создан в 90-х годах собственный ПЗРК Misagh-1, а в 2006 году было начато производство его новой модификации Misagh-2, представлявшей собой местный вариант китайского комплекса QW-2, а по техническим характеристикам представляющий собой аналог первых моделей семейства комплексов «Игла».

Северная Корея примерно после 1978 г. приступила к оснащению своих

вооруженных сил комплексами, разработанными на основе поставленных из Египта советских ПЗРК «Стрела-2», известными как Hwasung Chong и, предположительно, примененными по американскому вертолету, пересекающему границу демилитаризованной зоны. В последующем Северная Корея копировала более современные образцы, которые смогла заполучить, - «Стрела-3», «Игла-1» и Stinger.

Таким же образом действовал и Египет, скопировав советский комплекс «Стрела-2», успешно применявшийся им в ходе войны Судного дня в 1973 г., и принявший его на вооружение под обозначением Ayn-as-Sakr.

Существует ряд аналогичных систем оружия в других странах Азии, в частности, Япония разработала ПЗРК Тип 91 Kin-SAM, Южная Корея - KP-SAM Shingung.

Средства противодействия и перспективы развития

Средствами противодействия ПЗРК являются меры тактического и технического характера, имеющие свои особенности в зависимости от того, относятся ли они к боевой или гражданской авиации.

Кратко останавливаясь на мерах тактического характера, отметим лишь несколько общих принципов. Очевидно, что активное маневрирование как способ срыва сопровождения ГСН ракеты доступно лишь боевым самолетам и вертолетам огневой поддержки. Кроме того, оснащение их системами управляемого оружия с дальностью действия большей, чем у зенитных средств ближней зоны (ПЗРК и ЗСУ, ЗУ), или применяемых с высот, недосягаемых для таких средств, позволяет авиации в определенной мере обесценивать рассматриваемые ПЗРК как средства защиты.

Тяжелые транспортные самолеты и вертолеты военной авиации, а тем более гражданские воздушные суда не могут полагаться на маневрирование как средство противодействия ПЗРК в силу своих технических ограничений. Единственным действенным вариантом остается тщательное планирование маршрутов подхода воздушных судов к аэродрому, но и эти мероприятия имеют понятные ограничения.

НАЗВАНИЕ	«ВЕРБА»	«STINGER»	«MISTRAL-2»	STERSTREAK
ДАЛЬНОСТЬ СРЕЛЬБЫ, М	6500	4500	6500	7000
МАКС. ВЫСОТА ПОРАЖЕНИЯ ЦЕЛИ, М.	4500	3000	3800	1000
НИЖНЯЯ ГРАНИЦА ПОРАЖЕНИЯ ЦЕЛИ, М.	10	180	10	-
МАССА РАКЕТЫ, КГ	-	10,1	17	14
МАССА БОЕВОЙ ЧАСТИ, КГ.	1,5	2,3	3	0,9

Меры технического противодействия были с самого начала применения ПЗРК отработаны на самолетах боевой авиации и состоят в оснащении летательных аппаратов средствами отстрела ложных тепловых целей (ИК-ловушек) и дипольных отражателей, установки аппаратуры обнаружения пусков ракет, постановки радиоэлектронных помех, а также разработанных позже средств направленного воздействия на ГСН, работающие в ИК-диапазоне (бортовые комплексы обороны, БКО).

В настоящее время такие бортовые комплексы обороны получают распространение не только на боевых машинах. Совершенствование технологий, уменьшение габаритов и увеличение функциональности комплексов дает возможность установки на гражданских самолетах, причем системы такого рода активно предлагаются на экспорт.

Ограничением для широкого распространения БКО на гражданских лайнерах выступает большая стоимость систем и неочевидная необходимость их установки, учитывая географию атак на воздушные суда.

Говоря о перспективах развития ПЗРК, стоит отметить основные: повышение помехозащищенности зенитных управляемых ракет путем совершенствования оптических головок самонаведения и использования систем наведения ЗУР по лазерному лучу; повышение мощности боевых частей ЗУР за счет увеличения их массы, использования комбинированных взрывателей, касетных БЧ с поражающими элементами индивидуального наведения; применения для их снаряжения новых ВВ; совершенствование двигательных установок ЗУР за счет разработки и модернизации стартовых ускорителей, маршевых двигателей, использования новых видов ракетного топлива; разработка и внедрение различных устройств обеспечения стрельбы; установка ПЗРК на самоходные шасси.

В целом ПЗРК представляют собой недорогое, компактное и достаточно эффективное высокоточное оружие, которое может применяться в пределах небольших дальностей и высот против практически любых летательных аппаратов.

Насыщение боевых порядков этими

комплексами способно создать значительные проблемы для применения армейской авиации, прежде всего вертолетов, и авиации, осуществляющей непосредственную поддержку войск, а также военно-транспортной авиации и действий разведывательных и ударных беспилотников, что и демонстрирует опыт локальных конфликтов, начиная от периода, когда ПЗРК только появились, и заканчивая современными событиями. Данный вывод в равной степени относится как к регулярным вооруженным силам, так и к негосударственным формированиям, получающим комплексы как от поддерживающих их государств, так и с черного и серого рынка оружия.

Этому способствует широкое распространение ПЗРК, обусловленное портативностью, относительной простотой оружия и массовостью производства, включая налаживание производства в странах третьего мира, большими партиями, поставлявшимися в страны третьего мира, и имевшими место процессами дестабилизации в развивающихся странах, в ходе которых большие количества комплексов оказывались в руках негосударственных вооруженных формирований.

Важным обстоятельством является совершенствование качественных характеристик комплексов и ракет, в результате чего от поколения к поколению данного оружия увеличивается дальность стрельбы и досягаемость по высоте, улучшается чувствительность ГСН и ее способность противостоять мерам противодействия. Улучшение ха-

рактеристик относится и к комплексам, производимым в развивающихся странах, хотя, очевидно, не в той степени, в какой это достигается странами-лидерами в производстве вооружений.

Эксперты считают, что технические меры противодействия (БКО) не гарантируют защиту воздушных судов, являются дорогостоящими, оснащение ими гражданских самолетов может носить в ближайшем будущем лишь ограниченный характер. Эффективность БКО военных самолетов и вертолетов, вынужденных действовать в зоне возможного поражения ПЗРК, находится в значительной степени в зависимости от технического уровня применяемого комплекса, уровня организации атак (или обороны), уровня подготовки расчетов и массивности применения.

Страны, технические возможности которых позволяют с разной степенью успешности копировать новейшие мировые разработки, идут вслед за традиционными лидерами в области создания вооружений и военной техники. Если ранее ракеты ПЗРК устанавливались на разные шасси, включая легкие, для повышения мобильности и увеличения боекомплекта, то в настоящее время наметилась тенденция к приданию таким комплексам характеристик многофункциональности за счет использования существующих типов ЗУР ПЗРК и УР класса «воздух-воздух» ближней дальности (то есть легких и компактных), а также новых ракет.

По материалам из открытых интернет-источников

Оған теңіз таңсық емес. Көкпеңбек көлге шомылған баланың көкейі көп ойға жетеледі. Теңіздің толқынындай тасыды. Онымен үндессем деді. Тіршілігін көрсем деді. Он сегізінде оның сәті түсті. Борышын буырқанған Балтықтан бастады. Солтүстікте (теңізде) сүнгіді. Қарт Каспийде қайралды. Қаншама теңізді шарлады. Қазір көпке үлгі.

АЙДЫНДЫ ШАРЛАҒАН АЙДӘУЛЕТ

Арманым Аралдан басталды

Аралда тудым, Аралда (Қызылорда облысы, Арал қаласы) өстім. Жағасын сағалаған сан баланың бірімін. Кезінде Арал қандай еді?! «Аралым – айдын шалқарым» деп жырлайтындай еді. Ондағы ата-кәсіп – балық шаруашылығы. Әр отбасының азығы десек болады. Жұртпен қатар біз де солай күнелттік. Әкемнің тағы бір кәсібі – кеме құрастыратын. Жағажайда тұралап қалған талай кемеге «жан бітірді». Бесаспап болатын. Өзімше көргенімді қайталайтынмын. Бірдеңені шұқылап, жөндегенсеймін.

Нағашы атам да осал болмады. Ол кісі – азаматтық кеменің капитаны. Екеуін өнеге тұттым. Айналам да әсер етпей қоймады. Жағажайдағы теңізшілерге де ұқсағым келді. Киім киісі ерекше. Күндеп емес, айлап теңізде жүреді.

«Жағасында жүріп, буырқанған толқынды көремін. Сол толқынмен бір тербелсем. Желкен керген кемемен теңізді шарласам» деген ой тамызығы мазалайтын еді мені.

Қол созым жерде...

Он сегізге келдік. Әскерге шақырту алдық. Ауданнан тексерістен өттік. Одан облысқа аттандық.

Қызылорда облыстық әскери комиссариаты. Біртіндеп әр кабинеттен өтіп келеміз. Ең соңында әскери комиссардың өзі қабылдайды. Ол межеге де жеттік. Кезегім келіп, кірмесім бар ма?! Сөйтсем, кезінде көрші болған адамның алдынан бір-ақ шықтым. Көре салысымен мені таныды.

«О, көрші» деді маған бірден. – Сенің әскерге баратын шағың келген екен ғой. Өскен екенсің» деді. «Дәл солай, жолдас полковник!» дедім.

«Мен сені білемін. Қайда, неге

қызығатыныңды. Сен әскери-теңіз күштеріне барасың!» деді салған жерінен. Тартынбадым, бірден: «Отан қайда шақырса, сонда барам!» деп жауап қаттым. «Үш жылға барасың. Қорықпайсың ба?!» деді. Қорықпайтынымды білдірдім. Сәт түсіп тұрғанда, табандылық танытқан жөн. Солай, қол созым жерден мақсатқа біртабан жақындадым.

Кронштадт қарсы алды

«Біз Кронштадтанбыз» (Мы из Кронштадта) деген фильм бар. 1936 жылы түсірілген деседі. Балтық теңізшілерінің жанқиярлық ерлігі хақында. Біз соны көріп, өстік. Бірақ оны көзбен көріп, борышымды сол жерде өтеймін деген ой үш ұйықтасам түсіме кірмеген еді. Сол жерге жіберілдім.

Бұрын білмесем де кинодан таныс боп қалғаны бар. Жатсынбадым. Қала құшақ жая қарсы алды. Ол жерде оқу орталығында мамандандым. Атомдық суасты қайықтарының химигі атандым. Радиация деңгейін үнемі өлшейтінбіз. Шегінен асып, жоғарылаған кезін көрмедім. Соған шүкіршілік деймін. Солай алты ай өте шықты.

Мақсатқа жеткізген Мурманск

Оқу орталығын бітіргеннен кейін бізді Солтүстік теңізге (Мурманск) жіберді. Онда сүңгуір қайық дивизиясы орналасқан еді. Мерзімді қызметімді сонда жалғастырдым. Матрос болдым. Одан аға матрос атандым. Кейіннен старшиналыққа (алдымен II дәрежелі, одан кейін I дәрежелі старшина) жеттім. Экипаж құрамында тапсырмаларды бұлжытпай орындадық. Тәжірибе жинақтадым. Ысылдым. Толқынмен таласып, талай жорыққа шықтым.

Күні кеше еді, осы теңізді аңсағаным... Күні кеше еді, тәтті қиялға ерік бергенім...

Арманым мақсатқа айналғаны осы емес пе?! Асаудай толқыған дарияда жүрек тыншыды. Дегеніме қол жеткізгеніме шүкір еттім. Осылай 3 жылдың қалай аяқталғанын білмей қалдым.

Әкем батасын берді

Аман есен әскери борышты өтеп, елге келдім. Туған-туыспен бір қауышып, қайтадан кері оралу ойда бар еді. Алайда...

Кеңес үкіметінің іргесі ыдырады. Біз қызмет еткен Кеңес әскері құрамының жігі үзілді. Кеңес елдері өз алдарына тарап жатты. Екі ортада не істерімізді білмедік. Сөйтіп, еріксіз ауылда қалдым. Саудаға көштім. Болмады. Басқа істі көрдім. Ол да қолдан келмеді. Келмегенде, жүрек тартпады. Көңіл шіркін, баяғы теңізде.

Әкем де оны сезіп жүрді. Бірде бәріміз теледидар тамашалап отыр едік. Арналардың бірінен Ақтауды көрсетті. Онда әскери-теңіз күштері құрылып жатыр екен. Қуанып кеттім. «Өз еліміздің теңіз күші болады» деп, мәз-мейрам болдық. Сол мезетте: «Әкетай, мен сол жаққа барамын» дедім. Ол кісі бетімнен қақпады. Батасын берді. Пойызға билет алып, Ақтауға жол тарттым.

«Батаменен ел көгереді» дейді. Марқұм әкемнің батасы күні бүгінге дейін алға желтеп жүр.

Ақтауға бірден ғашық болдым

Бағанағы берген хабардан тыңдағаным болмаса, Ақтауды өмірі көрмегенмін. Мінген пойыз сол бағытты алып бара жатыр. Бір кезде тоқтады. Түскен бетте теңізді іздеймін ғой. Олай қараймын, былай қараймын. Көрінбейді. Танитын адамым да жоқ. Не істеу керек?

Жолыққан адамнан жөн сұрадым. «Ақтау деген осы ма, теңіз қайда?» деп. Сөйтсем, мен түскен жер Маңғыстаудан ол 15 км жерде әрірек орналасқан екен. Таксимен бағытты алдым.

...Ақтаудың көркі алыстан көз тартты. Бірден ғашық болдым. Көрікті, тап-таза, әсем қала. Теңіз жағасында орналасқан. Іздегенімді тапқандай күй кештім. Сөйтіп, сондағы әскери бөлімге бардым. Ондағыларға жолығып, жөнімді айттым. Қуана қабыл алды.

«Кемедегілердің жаны бір»

Осылай еліміздің әскери-теңіз күштеріндегі қызметімді бастадым. Көп ұзамай кемеңіздің боцманы болып тағайындалдым. Боцман – барлығына жауапты. Ол жоғарғы палубаға, кемедегі тәртіпке, тазалыққа, тіпті сыртқы нұсқынына жауап береді. «Боцман қандай, кемесі де сондай болады» деп бекерге айтылмаған.

«Кемедегілердің жаны бір» деп жатады. Өте дұрыс айтылған. Айдынды шарламас бұрын оны түйсінеміз. Әрқайсымыз (экипаж) жауапкершілікті жақсы білеміз. Айлап сапарлағанда күннің қолайсыздығын елең етпейтініміз де бар. Тапсырма аты – тапсырма. Бұлжытпай орындау – біздің міндетіміз.

Біздің бір күніміз

Біздің күнделікті өміріміз қызыққа толы. Бір күнімізді сөз етейін.

Таң мезгілі. Жеке құрам ұйқыдан тұрады. Денені шынықтырады. Кемеңіз кішігірім жинақтаймыз. Негізі кеме экипаждары күніне 3 рет кемелерді тазалайды. Таңғы ас ішілген соң кемедегі жалауды көтеріміз. Бұл біз үшін маңызды сәт. Оған әр кемеңіздің экипаждары қатысады. Мұнан кейін кемеге көшеміз. Оның қару-жарағына, техникасына, механизміне мән береміз. Барлығын қолмен айналдырып жіті тексереміз. Теңізге шықпай тұрып кілтипанын қараймыз. Болып жатса, жөнделеді. Одан соң сабақтар басталады.

Түскі мезгіл. Түскі астан кейін адмирал сағаты. Жеке құрам (вахтадан басқа) бір сағат демалады. Кейін әрқайсысы өз міндетіне кіріседі. Мысалы, сабақтары барлар сабаққа кіріседі, кезекші кезекшілігін атқарады. Кешкі мезгілде (астан соң) жалаулар түсіріледі.

Бір айта кетерлігі, әр кемедегі іс қоңырау

соғылумен білдіріледі. Мысалы, «экипаж сапқа тұрғызылсын, экипаж сабаққа кіріссін, кемедегі шағын жинауға кіріссін» дегендерді қоңыраудың сүйемелімен естейміз.

Теңізде тербелген тіршілік

Арманым мені алдамады. Алыс елдерге апарды. Талай теңіз портын көрдім. Айлап сапар шектім. Баренц теңізі арқылы Норвегия елінде жорықта болдым. Атлант мұхитының алабына еніп, кіші Азия мен Еуропа құрлығын байланыстырып жатқан Қара теңізді шарлады. Қара теңіз бен Эгей арасындағы байланыстырушы буын – Мәрмәрде (Мрамор теңізі) болдым. Қара және Мәрмәр теңіздерін жалғастыратын су айдыны Босфор бұғазында болдым. Оның жағалауында Түркияның Стамбул қаласы орналасқан.

Ресей Федерациясының еуропалық бөлігінің оңтүстігінде орналасқан Азов теңізінде тербелдім. Ол Еділ-Дон каналы арқылы Каспий, Балтық және Ақ теңіздермен жалғасады. Балтықтан бастап Каспийге келгенімді ілгеріде айттым. Олар да шарлаған теңіздер тізбегінде.

Толқынды тулатқан дауылды өткердік. Нәсерлете жауған жаңбырын да елемедік. Айдында апталап емес, айлап жүрдік. Жер көріп, ел танығаным шүкір деймін. Теңізде тербелген тіршілігіме ырзамын.

Ешкімнен кем емеспіз

Қазақстанның ең жас әскери күші

– теңіз күші. Құрлық әскерінің немесе Әуе қорғанысы күштерінің базасы бізде баяғыдан бар. Ал әскери-теңіз күштерінікі болмаған. Тәуелсіздік алғаннан бастап қолға алынған жүйе.

Содан да болар, кейбір мемлекеттер бізге сенімсіздікпен қарайтын. Әрине, олар бірнеше ғасыр бойы дамып келе жатыр. Алысқа кетпей, көршілес Ресейді алайық. Ол елдің теңіздегі әскері сонау Петр заманынан бері бар. Кеңес кезіндегі әскери қызмет барысында көзім көрген. Бірақ біз де осал емеспіз.

2006 жылы Оңтүстік Кореяға кемелерді қабылдау үшін бардым. Кәрістер «қазақтар дым білмейді» деп ойлады. Олардың қойған сұрақтарына нақты жауап бердім. Одан кемелерде қалай жұмыс істеу керектігін жіпке тізгендей жіптіктедім. Тіптен көрсетіп бердім. Ауыздарыңа құм құйылды. Таңданыстарын жасырмады. Артында бәрі қол шапалақтап, қолымнан алды. Осылай біз де ешкімнен кем емес екенімізді дәлелдедік.

Қазақстанның әскери-теңіз күші

1993 жылғы 2 сәуірде ҚР Президентінің Жарлығымен Қарулы Күштердің жекелеген түрі – Әскери-теңіз күштері құрылды. Каспий өңірі Қазақстанның экономикасы үшін маңызды мәнге ие. Каспий теңізімен бес мемлекет шектеседі. Олар: Қазақстан, Ресей, Әзербайжан, Түркіменстан, Иран. Сонымен бірге теңіз жағасында 13 қала

орналасқан. Әзербайжанның 6 қаласы, Қазақстан, Ресей, Иран елдерінің 2 қаласы және Түркіменстанның 1 қаласы бар. Әр ел өз мүддесін қорғайды. Біздің ҚР Қарулы Күштері Әскери-теңіз күштерінің басты міндеті де сол. Ел аумағы секторындағы мемлекеттік шекараның, аумақтық тұтастықтың, тәуелсіздіктің, экономикалық мүдделердің қол сұғылмауын қадағалаймыз.

Міне, содан бері отызға жуық жыл өтті. Ақтауда әскери базамыз бар. Оқу орталығымыз бар. Әскери кемелермен де жабдықталып жатыр. Бүгінде ҚР ҚК Әскери-теңіз күштеріне тиесілі 7 кеме: «Қазақстан», «Орал», «Сарыарқа», «Маңғыстау» атты зымыранды артиллериялық кемесі, «Алатау» минотартқыш кемесі, «Жайық» гидрографиялық кемесі, «Өжет» оқу кемесі бар. Олар аялдайтын пирс те (2016 жылы) ашылды. Бұл – еліміз егемендік алғалы алғаш рет қолданысқа берілген әскери мақсаттағы айлақ.

Халықаралық қатынастарды да берік орнаттық. Түркия, АҚШ елдерінен тәжірибе алмасып тұрамыз. Оқу-жаттығуға да қатысамыз. «Теңіз биатлонында» Ресей, Әзербайжан елдерінен қалыс қалмай, жүлделі орындарды иеленіп жүрміз. Бұл дегеніміз жауынгерлік әзірлігіміз артып, күш-қуатымыз тасып келеді дегенді білдіреді. Келешекте одан да әрі дамитынына сенімдімін.

Р.С. Тұшымды әңгіме соңына жетті. Айдынды шарлаған Айдәулет аға кеңінен толғанды. Бүгінде ҚР ҚК Әскери-теңіз күштерінің старшинасы (шебер-старшинасы) Айдәулет Жарылқасынұлы Ордабаевтың ойтолғамы кейінгіге өнеге боларлық.

Ұлы дала әскері – Тәуелсіздік тірегі!

2021

АЙЫБЫН

Республиканский
военно-аналитический журнал